kaynak

BALIKESİR HALKEVİ

DÖRDÜNCÜ YIL 40

19 MAYIS 1936

Sayfalarımız devriminin ve Halkevlerin çizdiği derin ve geniş anlamının içine giren bütün yazılara açıktır.

İÇİNDEKİLER

19 Mayıs 1919	Kenan Akmanlar
Ya istiklâl, ya ölüm	İ. Şevki Işıkman
19 Mayıs 1919	Kâzım Güre
Yusuf Faki «Devlet oğlu»	K. Kâni
Verem	Kadri Yetkin
Tülükabak	H. T. Dağlı oğlu
Arslanlar Mezarı	Muammer Gözalan
Balıkesirde yatırlar	M. Yasa H. Korkut
Köy odasında bir akşam ve bir çiftlikde gördüklerim	Ziya Önay
İzmiri alınca	Mükerrem Kâmil
Eski Türk Mitolojisi	Halil Sezai
Halkevi Faaliyeti	* * *

Bir Rica:

Kaynağa gönderilen yazıların, çıkacak ayın ilk haftasından evvel gönderilmesini rica ederiz. İlk haftadan sonra gelecek yazılar bir sayı sonraya bırakılır.

İyesi: T. Fikret Sılay *Yayın Direktörü: Abdi Ağabeyoğlu*

kaynak

Balıkesir Halkevi Dil, tarih, edebiyat şubesince çıkarılır Aylık Kültür dergisi

19 Mayıs 919

Emperyalizm bütün ihtirasile toprağımıza saldırdığı ve Osmanlı devlet iktidarı en sefil bir ruh haleti içinde onun ayaklarına kapandığı sırada, 19 Mayıs 919 Türkün çok geçmeden bütün bir dünya tagallübüne karşı, varlığını tanıtacak inkilâbına mebde oldu.

19 Mayıs 919 büyük Türk inkilâbına şefini veren tarihdir.

Ruhunda Türk milletinin yüzyıllardır uğratıldığı akibetlerin acısını taşıyan bu şef ayni nevidən akibetler içinde sefalet çeken milletlere ve artık bir sınıf kavgasile bir tezatlar nizamı haline düşmüş olan ileri dünyaya refahın ve saadetin yolunu gösterecekti.

ATATÜRK Türk inkilâbının çetin hakiktında işte bu davayı gerçeklemiştir. devlete tam istiklâlini aynı zamanda bu günkü dünyanın türlü izdirablarına düşmemek imkânlarını bağ şlayan bir düşünce büyük şefin dahasında insaniliğinin en yüksek mertebesine irişdikden sonra Türk yurdunda olğunluğunun bütün semerelerini vermeğe başlamıştır. Büyük istiklâl davamızı, kaynaşmak, bütünleşmek, milletler camiasının ön safına geçmek için ilerilemek gibi her biri ayrı ayrı çok ve büyük hareket ve hamlelerle tamamlanan id lelarım zı ihtiva eden inkilâbımızı bu gün on altıncı defa başladığı günün dönümünde[1] kutluyoruz. Ne mutlu Türklüğe, ne mutlu insanlığa..

KENAN AKMANLAR

[1] (19 Mayıs 1919) zu büyük inkılâbımızın mebdei olarak kabul ettiğimizi okuyucularımız ayırd edeceklerdir. Millet hayatında her hangi bir temayül onu en eyi ve en kuvvetli temsil edenin varlığı ile müeyyeddir. Netekim Atatürkün inkılâp mücadelesine atılışı Türk inkılâbının düşünceden fiile geçişine işarettir. O Samsona bu büyük miltetin insaniyete yeni bir hareket getiren büyük ve hayırhah davasını hamil olarak çıkmışdı.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Padişah uyurdu kullar uyurdu.
Uyurdu kaygusuz ufuklar sular,

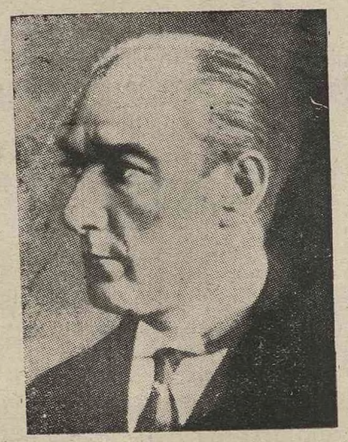

Sen bekliyormuşun demek bu yurdu
Düşmanlar kurarken kanlı pusular.

«Ya İstiklâl, Ya ölüm»

Bu parola,

Tarihiğ büyük kararın doğduğu tarihiğ büyük önderden kıyametler koparıcı bir gürültüyle Anadolunun milli şuur ve vicdanına aksetmiş.. Dilden dile, gönülden gönüle, yürekten yüreğe yayılmış.. Kızıl şafaklar gibi dalgalanan şanlı bayrağımızın altına koşanları. Yeniden, silâh başına çağırmıştı...

Bir siradaydıkı:

Padişah ve halife, tahtının kaygusuna düşmüş.

Babiâli, işgal kuvvetlerinin yumruğu altında... Sultandan ve saltanattan özge bir şey düşünmiyor!

Askerler soyunmuş...

Ordu boşalmış..

Kışlalarda kamasız toplar...

Silâh ve cephaneliklerin kapısında düşman süngüsü!..

Ulus, bitkin, yorgun, yaralı... Can çekişiyordu... «Umumi harp » İşte böylece sona ermişti.

Vilson prensipleri bir kefen .. Mondros brakışması» bir mezar.. Ağır hasta başında aç kurtlar...

Vatan parçalanmış, her yakada bir düşman ayağı!..

Sonunda İzmirte kahpece işgaledilmişti.

İşte Osmanlı imperatorluğunun «Umumi harp » yangınında çatır çatır yıkılan hayırsız köhne yapısı..

«Mustafa Kemâl» o acınç yikintının ölüm kanatlı kapısından fırlamış, kellesini koltuğuna alarak kendisini ortaya atmıştı:

Gemide seni batıracaklar diyenlere karşı : « İstanbulda kalup tevkif olunmaktansa batup boğulmayı tercih ederim . » Diyen bu eşsiz kahraman , gökten inmiş efsaneviğ bir İlâh.. Umut bekliyen, derman istiyen Türke güven verici bir kurtuluş tanrısı gibi yetişmiş ; 19 Mayıs 335 te Samsuna ayak basmıştı .

Büyük, küçük, resmiğ, hususiğ bütün siyasal çevenler ve ağızlarda,hattâ mahalle kahvelerinde bile :

İngiliz himayesini kabul etmek,

Amerika mandasını istemek,

Yahut yer yer , parça parça kurtuluş çarelerini aramak gibi yurt bütünlüğüne aykırı, yersiz, değersiz düşünceler , bucalamalarla ortalık şaşkına dönmüş çırpınırken bir tek «ciddiğ ve hakikiğ karar» taşıyan gene bir tek ciddiğ ve hakikiğ devlet adamı olarak o, çıkmıştı .

«Hakimiyeti milliyeye müstenid, bilâ kaydü şart, mustakil yeni Bır Türk Devleti tesis etmek.»

Sevgili büyük Atatürkümüzün

İşte, daha İstanbuldan çıkmadan evvel düşündüğü ve Samsunda Anadolu topraklarına ayak basar basmaz tatbikatına başladığı karar, bu karar olmuştu.

O her türlü tarihiğ soravları omuzlarına alarak verdiği bu yaşatıcı yüksek karardan doğan bu günkü:

Halkçı, Milliyetçi, Cumuriyetçi, Devletçi, İnkilâpçı, Lâyik

Türkiye...

İnanı sarsılmaz, istiklâline sahip, ağır başlı, Barışa Bayrı, Soysal, « İzzetinefsi,» çok, hem pek çok yüksek olan kuvvetli Türkiye, hep o karar ile bütün Dirimlik ihtiyaçlarını, varlık enerjilerini kendi damarlarındaki öz kanla yuğurmakta ve o karar ile acun devletleri ailesi arasında başı göklerde olarak özgen ve kıvançlı yaşamaktadır.

Kurtuluş tarihimizin başı 19 - Mayıs de Samsonda Anadolu topraklarına ayak basan, şanlı Ata Türkün o gün ve o günden beri ana vatan bekçilerine , sesinin var kuvvetile bağırdığı o diriltici, o zelzelelerden Yıldırımlar . . . Tufanlar, yanardağlardan daha dehşetli, daha şiddetli ünüyle dünyayı sarstığı tarihi şanlı parulayı; aynı yaşamak hak ve aşkile, gelin bizlerde, bu gün hep bir ağızdan bizden sonraki soya haykıralım:

«Ya İstiklâl, Ya Ölüm...»

İ. ŞEVKİ IŞIKMAN

19 Mayıs 1919

Atatürkün samsunda ilk indiği tarihi ev

1919 Yılı Osmanlı İmperatorluğunun ölüm yılı idi. 4 sene süren ezici ve yıpratıcı bir savaş onun yaşamak kudretini tüketmiş gibi görünüyordu. Türk yurdu itilâf devletlerinin askerleri ile dolmuştu. İmperatorluğun başında bulunanlar büyük bir gaflet ve hiyanet içinde Türk ulusunu da ölüme doğru sürüklüyorlardı; Türk dünyaya geleli böyle karanlık günler görmemişti. Dünyalar zabteden insanlığa medeniyet öğretmenliği yapan Türke «Ölmüş adam» adı verilmişti. Mirasını paylaşmak için yurdu dört bucağından kaplıyan düşmanlarımız, Türkü koruyacak ve kurtaracak kimseler olduğunu düşünmediler; bu kara günlerde İstanbul hükûmeti, Atatürkü ordu müfettişi olarak Anadoluya gönderiyordu. Atatürk herşeyi görüyor ve ne iş yapmak lâzım geldiğini biliyordu: Türk ulusu çetin bir imtihan karşısındadir, imtihanı kazanmak gerektir. Bu kuvvet Türkün kanında yaşamakta idi.

Türk yurdu düşman çizmeleri altında çiğnenir, Türk köyleri yanar yıkılırken, silâhı bırakdılmış olan asil ulusumuzun göğsüne süngüler saplanırken; Atatürk İstanbuldan bindiği Bandırma vapuriyle görünürde hükûmetin verdiği ödeve, fakat hakikatte dehasında yaşattığı kutsal ödeve doğru gidiyordu.

Vapur bir akşam karanlığında İstanbul limanından demirini aldı. Düşman sefineleri arasından sıyrıldı. Karadenizin karartılı ufuklarına doğru açıldı. 19 Mayıs 1919 da Atatürk Samsuna çıktı.

Bu İlk adım yurdu ve şerefi çiğnenen bir ulusa erginliğini yaratan, onu yükselere

Samsunda Atatürk parkı ve heykeli

çıkaran ulusal savaşın başlangıcı oldu. Bu hâdise yalnız Türk tarihine değil cihân tarihininde bir dönüm noktasını teşkil etti.

Bizi bugünkü şerefli varlığıa ulaştıran 19 Mayıs gününü hiç unutmıyacağız; bu günün yüceliğini aynı sıcaklığıyle gelecek nesle duyuracağız. Bu hepimiz için ulusal bir ödevdir.

KÂZIM GÜREL

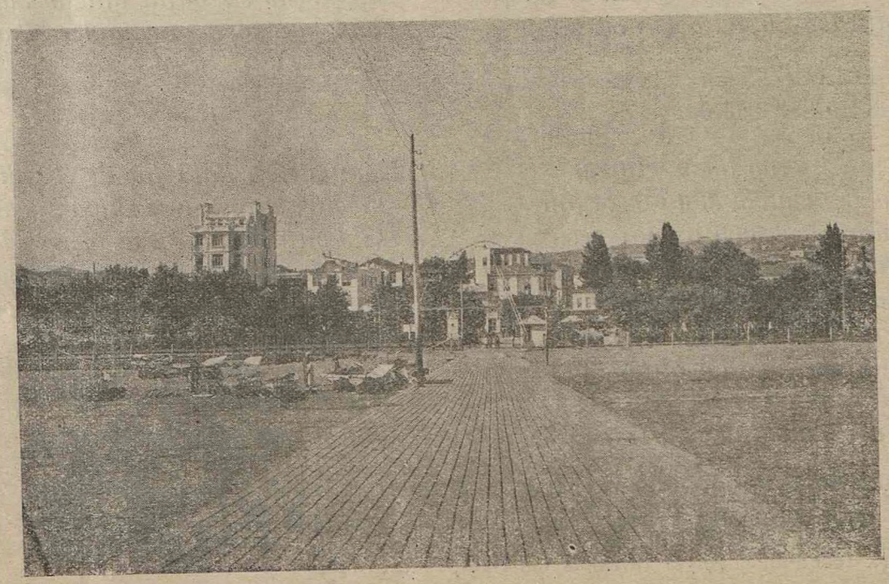

Samsundan bir görünüş

Memleket Büyükleri : 5

Yusuf Fakih

« Devlet oğlu »

K. KÂNİ Akpınarlı

Öz dilimize ve edebiyatımıza kadar giren ve yüz yıllarca Türk dil ve edebiyatını nufuzları altında inleten Arapca ve farsice kelimelerin dilimizden ve edebiyatımızdan atılması için çalışmış olan Aşık paşa :

Türk diline kimesne bakmaz idi
Türklere her kez gönül akmaz idi
Türk dahi bilmez idi bu dilleri
İnce yolu ol ulu ve menzilleri [1]

Diye Türk diline kimsenin gönül vermediğini ve kimsenin bakmadığını acı acı şikâyet ediyor .

O devirlerde Arabca lisanını kullanmak mukaddes bir iş yapmak kadar mühimdi. Medreselere tamamen hâkim olan Arabca lisanı, eser yazan hemen bütün müelliflerin baş vurdukları bir kaynakdı. Farsca ise şiir yazanlar için baş vurulan bir kaynaktı. İşte böyle Arabca ve Farscanın Türk dil ve edebiyatına hâkim oldukları bir zamanda Aşık paşa yukarıdaki kıt'asile , yüksek tabakanın dilimizi nasıl ihmâl ettiklerini açık bir dille anlatıyor.

Aşık paşadan sonra Türk dilini sadeleştirmek yönünde çalışanlardan biride şüphesiz ki Balıkesirli Devlet oğlu Yusuftur. Devlet oğlu Yusuf (Fakih) da meşhur (Vikaye) yi Türkçeye çevirirken:

Dinle imdi türkçe bir manzum kitap — *Ettiğimçün siz bana kılman itap*
Türk dilince düzdüler bunca kitap — *Mani yüzünden görütdüler nikap*

Diye, eserinin Türkçe nazmedildiğinin ayıp görülmemesini diliyor ve bunları iknâ edebilmek için de :

Kimse anı görüp inkâr etmedi — *Hem edenler dahi hiç âr etmedi*
Özrünü hem anda kıldılar beyan — *Dilediler hayrünnas olmak heman*
Pes bularınla benim özrüm beter — *Dahi bu menzume nazmiçün yeter*
Yani kim menzume dirler bir kitap — *Nakil anın nazmile olmuş savap*
Anı manzum eylemiş te'lif eden — *Ana taan olmadı hiç kimesneden*
Kamu alimler anı kıldı kabul — *Cümle halk içinde meşhur oldu ol*
Türk olmak manzum olmak pes kitap — *Ana ayıb olmazimiş vessevap*
Türkidir dersi müderrisler ahi — *Hem muhaddisler mufessirler dahi*
Bu hanife kim odur sahibi usul — *Manidir kur'an didi bir kul ol*

Özür diliyor ve kendisinden evvel bir çok müellif, müfessir ve muhaddislerin Türkçe eserler yazdıklarından bahsediyor : " Ve hiç kimsenin evvelce bu Türkçe eserlere

(1) Türk teceddüt edebiyat tarihi İsmail Habip sahife (14)

itiraz etmediğini ve yazanların da Türkçe yazdıklarından dolayı âr eylemediklerini söyliyor ve bunu birde sened , hüccet ile kuvetlendirmek için (İmam Ebuhanife Numan bin Sabit) in manaya itibar lâzım geldiği hakkında mütaleâsını ileri„ sürüyor [2].

Devlet oğlu Yusuf zamanında Türkçülüğe ve Türk dilinin sadeleşmesi yönünde şiddetli tarafdarlık etmiş ve bu hareketinide manzum (Vikaye) sile göstermiştir

Devlet oğlu Yusuf, ülemadan tabiatı şiiriyeye malik bir zat olup Balıkesirlidir.[3] Devlet oğlu Yusufun mufassal tercümei haline rast gelinememiştir. Bu ciheti aydınlatacak hiç bir vesaik olmadığından tabiî karanlıktır.

Bu karanlığı aydınlatmagı gençlere bırakıyoruz . Diğer halledilen bütün karanlık işler gibi « Develet oğlu Yusuf » unda tercümei hâline dair elbette bir gün bir çok malûmat elde edilecektir. Buna katiyen eminiz.

*
* *

Devlet oğlu Yusufun Balıkesirde Vatan kütüphanesinde bulduğumuz (1122) hicri senesi zilhiccesinde istinsah edilmiş yazma vikayesinden seçtiğimiz parçaları koymadan önce; Karesi meşahirinde «Yusuf Fakih» hakkında verilen izahatta duracağız.

Karesi meşahirinin ikinci kısmında ; " Yusuf Fakih „ hakkında Bay İsmail Hakkı Uzunçarşılı oğlu, 994 hicri yılı Zilkadesinde istinsah edilmiş manzum vikayesinden aldığı bazı parçalar ve ez cümle mezkûr eserin (Faslı fi beyan nazmülkitap) ile bizim bulduğumuz yazmada bazı farkların göze çarpdığı görülmektedir. Bu her iki yazmanın hangisinin doğru olduğunu bilmiyoruz. Göze çarpan farklar ise şunlardır:

(1122) Yılındaki nushasında :

Dinle imdi türkçe bir manzum kitap — *Ettiğimçün s z bana kılman itap*

(994) nushasında :

Dinle imdi türkçe bir manzum kitap — *Ettiğimçün siz bana ilmen itap*

(1122) nushasında :

Türk dilince düzdüler bunca kitap — *Mani yüzünden götürdüler nikâb*

(994) nushasında :

Türk dilince bunca te'lif etliler — *Olkı maksuddur anı gözetliler*

Yukardaki iki satırda göze çarpan bariz farklar vardır. Acaba bunların hangisi doğrudur. Hele ikinci sastırlar birbirlerine hiç benzememektedir.

(1122) nushasında :

Özrünü hem anda kıldılar beyan — *Dilediler hayrünnas olmak haman*

(994) nushasında :

Özrünü hem anda kıldılar beyan — *Hayır nas olmak dilediler heman*

Burada yalnız ikinci satırlarda değişiklik vardır Lâkin bu farklar her hâlde müstensihler tarafından yapılmıştır zannındayız ?

(1122) nushasında :

Devlet oğlu Yusuf ol ayan çün — *Bunca dürlü özürle noksanı çok*
Balı kesri olmuş anın mevlidi — *Hem sekiz yüz dahi yirmi yedi*

(2) Karasi meşahiri ikinci kısım sahife (92)
(3) Osmanlı müellifleri cilt 1 sahife (304)

Fakat buna mukabilde (994) senesi nushasında :

gerçi bunu özür ile sermaye yok — *«Devlet oğlu Yusuf» ol noksanı çok*
Ballı kesridir hem anın mevludu — *Kim sekiz yüz dahi yirmi yedi*

Şeklinde yazılıdır.

İşte biribirinden çok farklı iki satır daha :

(1122) nushasında :

Bunu nazm etti o yıllar da heman — *Kim haklkat maksut oldur bi gûmân*

(994) nushasında :

Bunu nazm etti o yıllarda heman — *Ola kim ol lutfu çok şahı cihan*

Acabâ bu yazılardan hangisinin dogru olduğna inanalım. Bakın şu iki satırda (994) yılı nushasında ya hiç yoktur veya alınmamıştır :

Parsice kıra' nı cayiz gördü pes — *Kim namazda okusun kılsın heves*

Bunun aksine olarak da şu satırlar (1122) nushasında yoktur:

Ey nice gördük ulu alimleri — *İlmi ile âmil ve kâmilleri*

Bunlara benzer daha bir çok farklar göze çarpmaktadır. Fakat bunlardan hangisi doğrudur, bilmiyoruz

Bu gibi yanlışlıkların, her halde müstensihler tarafından istinsah edilirken yapılmıştır, zannediyorum.

Vikaye'den Parçalar :

Babı ferayizüssalât

Geldik ana kim odur maksudumuz — Bize farz etti anı mâbudumuz
Kim namaz oldu o beş vakitte tamam — bize borç oldu kılâvuz ey imam
dinle ol beş vaktı ol nicedir — kim bunların vaktı gündüz gecedir
Suphu Sadık fecrin ol vakittir — Ta güneş toguncıyadek oldurur.
Pes güneş toğdu anın vaktı çıkar — Çünkü böyle kıldı şarı ihtiyar
Vaktı zahrın evvelâ vaktı zeval — Yani Çünkü andan ide intikal
Ahiri oldurki her bir nesnenin — Gölgesi var şöylekim benim senin
Gölgesi kendu kadar iki ola — Hem zeval gölgesi olmıya bile
Bir Hanife kuldur bu ey ahi — Hem imamının işit anla dahi
Şöyle kim her nesnenin gölgesi ker — Bir dahi kendu gibi olsa meger
önlenin vakti olur bunda tamam — Yani ahir vakti budur vesselâm
Kendinin evveli yerindendir tamam — Ahiri ta kim güneş ola nihan
Çün güneş tolandı girdi vaktı şam — Ta şafak gayip oluncayadır tamam
Yani Çün güneş tolandı ey dedem — Gök kenarında kızıllık oldu hem
Ol gidicek aklık olur bir dahi — Kim şafak andan ibarettir ahi
Bu Hanife kul budur ey imam — Gök kenarında gide aklık tamam
Badehu girdi işa'nın vakti pes — Ahirin ta subha irgür kes dahi
Pes imamın kavil budur ney keman — Ol kızıllıktan ibarettir heman
Ol kızıllık zayil olsa yani ker — Yatsının vaktı girer dedi bu ker

Müstehabdır kim bulutlen ya ebi — Te'hir etmek fecri zuhur mağribi
Pes gerektir asrı işa ey dede — Müstehabdır anları tâ'cil ede
Yani bulutgen olurise eğer — Böyle kılmak müstehabdır ey püser
Yaz gününün öylesi dahi heman — Te'hir etmek müstehabdır ol zaman
Hem dahi kendi namazın ey ahi — Te'hir etmek müstehabdır hem dahi
Ta şuna değinki güneş ey imam — Kim o tagyir olmıya dahi tamam
Sülüsü leyl olunca yatsunun dahi — Artı ağardı kılmak ey ahi
Kış gününde yatsının hem ahşamın — Müstehabdır tâcîl oldu anların
Dahi şol vakitlerde kim anda namaz — Kim kılurlarsa ana yoktur cevaz
Biri ol kim başlıya güneş doğa — Bir dahi vakti zeval olacağa
Bir dahi vakti gurub oldu heman — Kim namazlar mekruh olalar bigûman
Lîk ol günün salâti asrını — Hem o vakitte cayiz dediler anı
Hem ölü üstünde bu vakitte namaz — Yani kim mekruh olur söyle komaz
Hem tilâvet secdesi dahi heman — Bunculayın mekruh olur bigûman
Lîk bu evkat içinde ey ahi — Bunlar işlense revadır oldahi
Mekruh olılar nafile kılmak dahi — Hem hatip hutbe için çıksa ahi
Eden doğuncak dahi sonra heman — Ta güneş doğuncayadek bigûman
Yani sünnetten dahi artuk ahi — Mekruh olur nafile kılmak dahi
Hem salâtül'asır bir kişi kıla — Mekruh olur sonra kılmak nafile
. . . . . [1] — Ker oyar olursa ana kim ödem
Mekruh Olur dediler anı dahi — Lîk uyan anı bilse ey ahi
Kim o kan aldırdı abdest etmedi — Ya meni irdi tonuna gitmedi
Yani gidermedi ol yumağile — Ta kurusen dahi ol umazile
Yahut ol avrete yapıştı heman — Lîk abdest almadı hem'olzaman
Ya dahi bir nesne işledi meğer — Ol uyan kişi kınında eger
Ol namazı fasit eyler ey imam — Cayiz olmaz uyduğu anın tamam

Babı Salâtı fil'kàbe

Kâbe içinde kılsak namaz — Yahut üstünde kalbi kılsak niyaz
Farz ola kılduğun yahut nafile — Kibledir hem kılduğun cayiz ola
Kâbe içinde eğer derse imam — Halka olsa halk dahi cümle tamam
Ortasında olsa bunların imam — Ortaya alsa bulur yani tamam
Kiminin yönü imamın yönüne — Kiminin yanı imamın yanına
Kiminin zahrı imamın zahrı na — Olsa cayizdir o cümle varına
Yani ardı olsa imam ardına — Yahut imam ardına yüzün döne
Zahrı ker olsa imamın vechine — Kiblesinde kıldı taktim vechine
Yani imamın yüzüne ardını — İderse cayiz olmaz bil anı
Bunun ancak cayizi oldur heman — Baksın cayizdir kıldık beyan

Babı Salâtü - Iküsufü - Ikamer

Ay dutulsa yahut yel olsa kati — Ya dahi çok olsa zulmet rahmeti
Pes namaz kılmak yalnız kılalar — Bunda yoktur hem cemaat bileler
Dinle iştiğa dahi hem zarile — Ol duadır ancak istiğfarile

[1] Bu satır yazma nushasında boştur.

Babı Salâtü - Iküsufüşşems

Dinle güneş tutulacak nideler
Cuma imamı iki rik'at namaz
Şöyle kim yani kılalar nafile
Lîk uzun okuya kuran hem
Hazır olmazsa eger işbu imam
Hem namazdan sonra bunlar ey dede
Taki güneş yine açıla tamam
Cümle halkı bir yere cem'edeler
Kim cemaat oluben kıla niyaz
Kur'an hem okuya ihfa ile
Ol iki rik'atta kim o dedem
Başlu başına kılalar vesselâm
Zikir tesbih dualar çok ide
Hutbe yoktur bunda bilgil ey imam

Babı Salâtül'havf

Her kaçan düşman kati olsa imam
Bir bölüğün düşmana karşu ide
Bunlar gele her namazın nısfını
Kılduğından sonra bir bölük heman
Ol bölük gele pes anlara imam
Badehu bunlar yine karşu gide
Çün namazı bunların oldu tamam
Yine bunlar düşmana karşu gider
Bunlar dahi namazı hem çinan.
Bunlar okur lik onlar okuyamaz
Zira evvelki bölük lâhak kalur.
Pes kılında mesbuk okmak gerek
Her kaçan korku iken kati ola
Başlu başına kıla imaîle
Halkı iki yolun ilid tamam
Bir bölüğün işid imdi kim nide
Ya misafir ya mukim anla anı
Düşmana karşu dura bellu ayan
Baki nısfın kılamam vire selâm
Gelür anlar baksın itmam ide
Pes bulur dahi heman vire selâm
Gelür anlar evvelin itmam eder
Çün tamam oldu selâm verir heman
La hakın mesbukun olur Çok namaz
Sonra bölük heman mesbuk olur
Lahak olan hem anı komak gerek
Şolki yetmişdir anın eti ola
Bunları her ne yana olsa ola

Babı Davennesep:

Bir kişi bir cariye sattı meger
Müşteri elinde götürse veled
Oğlu olur ol veled anın ağa
Müşteri virdüğini ala yine
Dava kılsa gerçi müşteri behem
Altı ayın ekserinden olsa ker
Altı ayda dahi olursa heman
Müşteri tastik ide meger ahi
Lîk tastik etmez olursa eger
Yani oğlumdur benim dise heman
Gerçi bayi dava ederse behem
Müşteriden önden etse hem dahi
İkiz oğlanın ki kavli birsin
Bir kişi bu avrete kılsa zina
Sonra ol avret huftlense o ler
Altı ayda ya dahi artıkta hem
Hamlini vaz etse ol avret heman
Oğlu olur ol kişinin olveled
Altı aydan eksik olursa heman
Altı ayın hem akallinden ekser
bayi anı dava ederse evet
Cariye ümmülveled oldu ana
Feslı oluna yani kim bey'i döne
Muteber olmaz anın davası hem
Bayiin davası olmaz muteber
Bunda dahi oğlu olmaz bigûman
Sabit ola hem neseb bunda dahi
Bayiin davası olmaz muteber
Müşterinin oğlu olur olzaman
Müşteriden sonra dahi ey dedem
Cayiz olmaz Kamu bunlar ey ahi
İkisinden dahi bile ola hep
Yüklü olsa andan ol avret yine
Dahi nikâh cayiz olur mutebe
Kim nikâhtan sonra olsa ey dedem
Yani bir oğlan toğursa olzaman
Varis olur ana hem dahi evet
Oğlu olmaz ve edet olmaz hemçinan

VEREM

Dr. KADRİ YETKİN

Verem sosyal bir tehlikededir

Tabiat insanlara bir takım belâ ve musibetleri musallat etmiştir. Bu belâ ve musibetler arasında insanlığı en ziyade sarsan ve yıkan bulaşık hastalıklardır. Kolera, Veba, Lekeli humma, Grip gibi. İşte verem de bu hastalıklar cinsindendir ve en fazla ve sürekli yıkım yapanıdır.

İnsanlığın tıb ilminde eriştiği yüksek bilgi sayesinde bu gün Veba, Kolera, Tifo gibi salgınların zarar verecek halleri kalmamıştır. Fakat Verem yıkıcılığında devam etmektedir. Mamafıh tıb ilminin kuvveti bu hastalığın da şiddetini kırmıştır. Yüzyıl evveline kadar Verem, esrarlı, mahiyeti bilinmeyen bir hastalıktı. Bu gün ise bu hastalık hakkında bilgimiz çok ilerlemiş, derinleşmiş ve bir çok karanlık noktalar aydınlaşmıştır. Bu gün imkân nisbetinde Veremin yayılmasına ve ilerlemesine mani olmak, zararlarını azaltmak ve iyileştirmek çare ve usullerine vakıfız. Fakat bütün bu ilerlemeğe rağmen Verem yine insanlık için bir belâ, bir afet olmakta devam etmektedir. Bütün mücadelelere rağmen yine bir çok kimselere musallat, olmakta bir çok kurbanlar verdirmektedir.

Verem, medeniyet alemile temastan geri kalmış bedevî kabileler haricinde, dünyanın her tarafına yayılmış bir hastalıktır. Evrensel sosyal bir tehlikedir.

Fransada her sene 500 bin veremli hasta bulunmakta ve 90 bin insan veremden ölmektedir. Her sene veremden ölüm Almanyada 50 bin, İngilterede 35 bin, İtalyada 25 bin ve Amerika da 100 bin dir.

Memleketimizde, muntazam istatistiklerimiz olmamakla beraber her sene 200 bin veremlinin mevcut olduğu, bunlardan 75 bininin mikrop saçan açık ciğer veremi olduğu ve 35 bin kişinin de veremden öldüğü kabul edilmektedir.

Veremden ölüm nisbeti umum öüm vukuatının yüzde onbeşini teşkil etmektedir.

Veremin bir memleketi ve ulusu çok büyük bir zarara sokmasının sebebi, nüfus ziyaından başka, memleketin en feyizli çalışma ürünü verecek bir yaşta olan evlâtlarını yakalamasıdır. Bu menhus illet en iyi iş görecek, aile ocağı kuracak çocuk yetiştirecek çağda bulunanlara musallat olarak onları aylarca, senelerce çalışmak kudretinden mahrum bıraktığı için bir çok ekonomik zararlar, aile çöküntüleri, sosyal düşkünlükler ve sefaletler doğurur. Bir çok ocaklar söndürür, bir sürü yetim ve öksüzü sefalete sürükler, diğer taraftan sefalet derinleştikçe bu afet de şiddetlenir.

Verem afetinin bir memlekete yaptığı zararı para ile ifade etmeğe kalkışırsak milyonlarla karşılarız.

Memleketimizde bir senede kaybedilen insan zayiatının maddiğ zararı enaz elli milyon lira takdir edilmektedir.

Verem Mikrobu

Veremin dünya yüzünde fazla yayılmış bulunmasının ve fazla yıkım yapmasının sebebi mikrobunun çok dayanıklı oluşu ve, her yerde değilse bile, veremlilerin bulundukları yerlerde fazla dağılmış bulunuşudur.

Verem hastalığını yapan mikrop 1882 senesinde büyük Alman alîmi (Koch) tarafından bulunmuştur Bunun için «Koch basili» adiyle anılmaktadır. Fakat insanlar arasında veremin intişarında en büyük ro-

lü oynayan insan cinsi, ikinci derecede sığır cinsidir.

Verem basilinin eniyi üredigi s caklık derecesi 37 dir. 42 derecenin üstünde ve 28 derecenin altında üremesi durur. Fakat canlılığını koruyabildiği derece suurları çok geniştir. - 180 derecede sekiz gün durmakle ölmez ve uygun şartlar bulunca tekrar üremeğe başlar. Kuru bir muhitte 80 dereceden itibaren kuvveti azalır ve 100 derecede 45 dakikada mahvolur . Yaş muhitte ise sıcaklık daha çabuk tesir eder; 70 derecede on dakikada, 95 derecede bir dakikada ölür. Fakat verem basili hemen daima balgam ve süt gibi albiminli maddeler içinde bulunduğundan yüksek sıcaklıktan daha geç müteessir olur. Süt içinde 70 derecede yarım saatta, süt iyice kaynatılmakla on dakikada ölür. Balgamdaki basilleri imha etmek için ise süblime gibi kuvvetli antiseptiklerden ziyade lizol, krezilol gibi eritici antiseptikler kullanılır.

Karanlık ve rutubetli bir yerde kurumuş bir balgam içinde basiller hayatlarını aylarca muhafaza ederler. Bu şekilde elbise ve eşya üstünde 2-4 ay canlı kalırlar. Fakat çok şükürki güneş kurumuş balgam üzerine tesir ederek mikrobun yaşamakuvvetini çok azaltır. Güneş ışığı doğrudan doğruya mikrob üzerine vururşa iki saata öldürür. Güneşe karşı bırakılan eşya üstündeki mikroblar 24 saatta telef olurlar güneş gören ev, apartman ve caddelerin kuru tozları içinde on günden fazla yaşayamazlar. Avrupada ve İstanbulda sokak tozları üzerinde yapılan araştırmalarda Verem mikrobu bulunmamıştır. İstasyonların, büyük endüstri merkezlerinin ve Okulların tozlarında da, şimendüfer vagonlarından alınan tozlarda da basil bulunmamıştır. Demekki Verem basili, istisnasız bir surette her yerde yaşayan bir mikrob değildir . Ancak Veremlilerin yaşadıkları ve pervasızca balgam tükürdükleri yerlerde bulunur .

Veremlilerin yaşadıkları odalarda hastalığın bulaşma tehlikesi uzun zaman sürmez Hasta odasını terkettikten sonra bir kaç hafta geçmekle bulaşma tehlikesi kalmaz.

Verem nasıl bulaşır?

Vermin bulaşması mes'elesinde iki noktanın bilinmesinin çok büyük bir önemi vardır:

1 — Verem insandan insana bulaşan bir hastalıktır.

2 — Anadan doğma Verem olmaz.

Bu iki mühim hususdan önce başka bir mes'eleyi haledelim :

Hayvanlardan insanlara verem geçebilirmi ?. Veremli hayvanlar vasıtasiyle insanların vereme yakalanmaları mümkündür. Fakat bu hal pek az, çok nadir görülür. Kedi, köpek, Papağan gibi ev hayvanlarıyle insanların Verem olmaları muhtemeldir. Fakat başka bir hayvan veremi vardır ki insanlar için bir tehlike teşkil edebilir; bu da Veremli ineklerdir. İneklerde Verem çok olur. Hastalık hayvanda genel bir şekil de ise mikroblar kanla vücüdün her tarafına yayılarak etlere ve süte de geçebilir . Böyle et ve sütler insanlar için tehlikeli olabilir. Etler pişirilerek yenildiği için tehlike kalmaz. Sütle bulaşma daha mühimdir. İneğin memelerinde verem illeti varsa böyle memelerden sağılan süte çok fazla mikrob geçer. Böyle bir süt pişirilmeden kullanılırsa hastalık alınmış olur. Memelerinde afet olmayan veremli ineklerin de sütlerinde basil bulunabilir. Birçok ineklerin sütleri bir araya toplanarak satış yapılan yerlerde tehlike büyüktür. Londrada satılan sütlerin yüzde 22 sinde, Berlinde yüzde 15 - 30 unda, Nevyorkta yüzde 16 sında verem basilleri bulunmuştur. Memleketimizde bu nisbet hiç şübhesiz daha yüksektir.

Veremin sütle bulaşması kaynatılmamış inek sütile beslenen çocuklarda olur. Böyle çocuklarda görülen karın içi bezlerinin ve bağırsakları saran iç zarının Veremi inek cinsi basillerle olabilir. Fakat sütle Veremin bulaşması okadar önemli değildir.Çünkü süt on dakika kaynatılınca bulaşma tehlikesi kalmaz.

Ana rahminde çocuğa Verem geçmesi

Çocuğun, Veremli anadan Veremli döğması, mümkün olmakla beraber, pek ender vakîdir. Verem ana vücudunun her tarafını sardığı ve basiller kanda ve bir çok âzâda fazla bulunduğu vakıt son kanıyle ceninin vücuduna geçerek çocukta Verem olabilir.

Fakat bu hâl pek seyrek olmakla beraber verem bulaşmasında mühim bir rol oynanmaz. Hem de anadan veremli doğan çocuklar çok vakit ölü doğarlar.

Son yıllarda, verem basili üzerinde yapılan yeni buluşlar, veremin irsîğ olmadığı hakkındaki genel kanaatı sarsar gibi olmuştur. Verem mikrobunun süzgeçden geçen ve «Virüs filtiran» adı verilen bir şekli vardır. Bazı alimler bu virüsün ana rahminde son kanıyle çocuğun vücudüne geçerek, doğduktan az çok bir müddet sonra bilinen Verem şeklini aldığını iddia ettiler. Fakat bu iddia bir çok alimler tarafından red edildi. Ve Veremin irsîğ ve doğuştan değil, sonradan alınan, bulaşan bir hastalık olduğu kanaatı kuvvetini muhafaza etti.

Gene son zamanlarda, Verem ancak bir yaşına kadar çocuklara bulaşır, bu yaştan sonra bulaşmaz, şeklinde münakaşalar olmuştur. Bu kanaatta yanlıştır. Bu hususu daha sonra daha iyi izah edeceğiz.

(Devamı var)

Balıkesirin tarihi hikâyesi:

Tülükabak

Yazan: HİKMET TURHAN Dağlıoğlu

895 Yılı eylülünün güzel bir perşembe günüydü. Tabaklar şeyhi koca Hasan ağanın kızı Yemenicilerin yiğit başısı Hasbi çavuşa o gün gelin olacaktı. Haftalardan beri koca memlekette bu düğün için hazırlıklar yapılıyordu. Memleketin bütün tabakları şeyhlerinin gelin olacak kızı için ellerinden geleni esirgemiyorlardı. O vakit kasabada dört yüze yakın tabak dükkânı vardı. Balıkesir debbağcılığı o devirde dillerde destan gibi bir şeydi. Türk ordularının deri ihtiyaçlarından en önemli kısmını Balıkesir ve Dursunbeyde ki tabaklarla, debbağhaneler temin ediyordu. Bunun içindirki debbağlar kasabanın en zengin esnaflarından sayılırlardı. Memleket işlerinde debbağ esnafının bir dediği iki olmazdı. Kendi aralarında da derin ve çözülmez bir samimiyet vardı. Kış ve yaz yaptıkları sohbetlere her kes imrenirdi.

Koca Hasan ağa tam kırk yıldan beri debbağlık yapıyordu. Debbağcılığa on yaşında girmişti. Ustası Hacı Tosun ağa zamanının en meşhur, titiz bir tabağiydi. Hasanı adam akıllı terbiye etmiş. Sanatın en gizli taraflarını öğretmişti. İşte iyi bir sanat ve sıkı bir insanlık terbiyesi alan küçük Hasan, git gide yaşıtları arasında sivrilmiş doğru, iyi ve temiz hareketlerile kendini her kese sevdirmişdi.

Aradan uzun yıllar geçmiş Hasan büyümüş, kalfa, usta olmuş ve en son debbağlar şeyhi olarak seçilmişti. Hileli iş yapanlara, komşularile iyi geçinmeyenlere, densizlik edenlere imansız hareket ettiği için her kes kendisinden korkardı. O varken peştemal kuşanmadan yeni bir tabakhane açmak kimin haddine düşmüştü!. Tabak ustası olmak için hiç olmazsa sekiz on yıl adı sanı belli bir ustanın yanında çalışmak, Kireç kuyularında, kokmuş derilerin arasında ömür geçirmek ve ustalar karşısında bir imtihan geçirmiş olmak gerekti. Peştemal kuşanmak her kese nasip olur şeylerden değildi. Peştemal kuşanmanın kendine göre usul ve törenleri vardı. Peştemal kuşanacak olanlar önceden hazırlanırlar, Biriktirdikleri paralarla davetler yaparlardı Bahar geldimi kırlara çıkarlar, Kuzular kızartırlar, kazanlar kaynatırlar zerdeler pişirirlerdi. Çadırlar kurularak günlerce kır alemleri yapılırdı. Ama burada en ufak bir uygunsuzluk görünmezdi. Her kes haddini bilir. Büyük küçüğe, küçük büyüğe saygı ve sevgi gösterirdi.

* * *

Yemenicilerin yiğit başısı Hasbi çavuş yirmi beş yaşlarında yakışıklı pehlivan yapılı bir gençti. Daha yirmiyaşında iken Yeniçeri olmuş dört yıl Zülkadir illerinde Hersek oğlu Ahmet Paşa idaresinde Mısırlılarla harp etmiş ve 891 tarihinde paşayle birlikte Mısırlılara esir düşmüştü. Genç yaşında birçok yer dolaşan başından bir sürü şeyler geçen bu adam işte Koca Hasan ağanın kıziyle evlenecekti. Sağdıcı tabak Karaoğlan olmuştu. Karaoğlan bütün Balıkesirde yiğitlik ve kabadayılığile ün almıştı. Bir ihtiyar anasından başka kimsesi yoktu. Kazandığı arkadaş ve ahbaplarile şurada burada yerdi. Kendisini herkes sayar şerrinden herkes çekinirdi. Koca Hasan ağa yolsuzluk yapanları işte bu Karaoğlanla terbiye ederdi.

Karaoğlanla yiğit başı Hasbi küçükten-

beri birbirlerini çok severlerdi. Bir içtikleri su ayrı giderdi. Karaoğlan havardanın biri olduğu için bir türlü evlenmek istemezdi. Arkadaşlarının zorlamaları şöyle dursun ihtiyar anasının yalvarmalarını bile dinlemezdi, Hovarda olmakla beraber konu komşu onun kimseye daha yan gözle baktığını görmemiştı. Arkadaşı Hasbi çavuş ona evleneceğini söylediği zaman :

— Var ol sağdıcım! Bari sen evlende düğününde kalburla su taşıyayim demişti.

* * *

İki gündür koca şehirde bir başkalık fevkalâdelik göze çarpıyordu Davullar çalınıyor, şadırvan meydanında tabak kalfaları türlü oyunlar oynıyorlardı. Tabakhane camii imaretinde kazanlar kaynıyor. Fakir fukaraya yemekler dağıtılıyordu.

Kollarını sıvazlıyarak şadırvandan abdest alanlar dallarda dem çeken kumrulaın kanat çırparak damdan dama şadırvandan yollara konuşlarını seyir ediyorlardı.

Tabaklar mahallesi, ve tabakhaneler bir haftadan beri donanıyor, Deve yoncasına develer habire köylerden. Pirinç, yağ, pekmez, yemiş, badem taşıyor ve şehir voyvadası, kadı efendi ile yeniçeri zabitleri bile bu düğünle ilgileniyorlardı. Koca Hasan ağayı gücendirmek kimin hâddine düşmüştü.

Balıkesirin sokağa çıkmıyan kadınları şehirin kalabalığını görmek için üstlüklerine bürünerek sokaklara dökülmüşlerdi. İki kadın aralarında şöyle konuşuyorlardı

— Koca Hasan ağanın kızı daha çoocuk! Hasbi çavuş çınar yapılı. Yaradanım kendilerini gözden esirgesin. Anaları kendilerini kadir gecesi doğurmuş olmalı..

Koca Hasan ağanın kızı şehirin en güzel kızlarındandı. Anasının, babasının biricik kızı idi. on yedisine daha yeni basmıştı. Şimdiye kadar bu kızı Yeniçeri zabitlerinden tutunda bir çok hatırı sayılır mollalar, zenginler istemişlerdi. Amma babası Firdevsi helâl süt emmiş bir esnafa vermek istemiş bunun için Hasbiyi herkesten ziyade kızına münasip görmüştü

Kızı naz içinde büyütmüşlerdi. Firdevsin bir dediği iki olmaz ne isterse hemen alınırdı. Firdevsin her istediğine babası:

— Alıvaram kızım diye cevap verirdi.

Çarşamba gecesi kına gecesi yapılmıştı. Bütün Balıkesir kadınları Hasan ağanın koca evinde toplanmış eğleniyorlardı.

Köçekler zillerle oynıyorlar. Tazeler türkü söyleyüp niyet tutuşuyorlardı. Zeybek oyunları oynanıyor. Çığlıklar göğe yükseliyordu Coşanlar çil akçaları ortalığa saçıyorlar dışarda delikanlılar çakmaklarını boşaltıyorlardı.

O gün ikindiden akşamdan üç defa sofra kurulmuş otuzar sofralık her birine on ikişer insan oturmuştu. Etli pilavlarından zerdesine kadar herkes istediği kadar yemiş, istediği kadar içmişti.

* * *

Ertesi gün gelin götürme alayı yapılıyordu. Köylerden gelen yüzlerce atlı kasabayı doldurmuştu. Bayraklarile ve yeni rubalarile dolaşan tabak ve yemenici esnafları sokakları doldurmuştu. Atlar koşturuluyordu. Cirit oynanıyor. Coblar atılıyordu Davullar çalınıyor, zurnalar ortalığı çınlatıyorlardı.

İftelle zeybekleri yaman oyun oynıyorlar, çalgıcıların arkasında tülükabaklar akla gelmez maskaralıklar yapıyorlardı. Tülükabaklar sırtlarına ve başlarına koyun postundan deriler geçirmişler, yüzlerini boyuyarak maskara kılığına girmişler bellerinede palalarını, yatağanlarını asmışlardı. ayakları, gögüs ve bağırları çıplak bu maskaraların kimi at üstünde bulunuyor kimisi yayan kimisi zıplayarak yürüyor alayı birbirine katıyorlardı. Bu alay Tabaklar mahallesinden yola koyulmuş mem-

leketi baştan başa dolaştıktan sonra Paşa Camiin önüne gelerek durmuştu. Alayda yüze yakın oküz arabası göze çarpıyordu. Gelin üçüncü arabada bulunuyordu. Arabanın perdeleri inikti. Öteki arabaların yan pençereleri açıktı. Kadınlar başlarındaki üstlükler arasından tek gözle etrafı seyrediyorlardı. Tülükabaklar burada türlü maskaralıklar yapıyorlar, oyunlar oynıyorlardı. Zeybekler herkesi hayran eden bir meharetle efeliklerini gösteriyorlar, palalarını çekerek korkunç fakat kabadayıca hünerler gösteriyorlardı. Binlerce halk toplanmış bu oyunu seyrediyorlardı. Tabakların bıçak oyunları, pehlivanların güreşleri ayrı ayrı birer âlemdi. Koca memleket ogün yerinden oynamış gibiydi. Epeyce gün görmüş ihtiyarlar çoktandır ta İstanbulun fethindenberi böyle bir düğün yapılmadığını, böyle bir şenlik görmediklerini söylüyorlardı.

Alay burada iki üç saat eğlendikten sonra tekrar tabakhaneye doğru ilerilemeğe başlamıştı, vakıt ikindiye yaklaşmıştı.

*
* *

Akşam tabak esnafile yemenicilerin ileri gelenleri evlerini misafirlere açmışlar sofraları hezırlamışlardı. Yalnız Hasan ağanın evinde ayrı ayrı odalarda kırk elli sofra kurulmuştu. Bundan başka lenger lenger plâvlar, zerdeler gelip geçenlere, fakir fukaraya dağıtılıyordu. Hasbi çavuşun sağdıcı Karaoğlan buakşam herkesi hoşnud etmek için canla başla çalışıyor, oradan oraya koşuyor, herkesin gönlünü, hatırını almıya çalışıyordu.

Yatsı namazı Paşacamiinde kılınacaktı. O akşam cami ağzına kadar dolmuştu. Namazdan sonra müftü Feyzullah efendi uzun bir dua yapmıştı. Güveğiyi gerdeğe götürenler pek kalabalıktı. Yüzlerce fener ve meşalelerle ortalık aydınlatılmıştı.

Eve girildiği zaman ortalık biribirine karışıyor, silâhlar atılıyordu. Güveyi gerdeğe girerken arkasına yumrukları indiriyorlar ve tabakların bir düziye.

— Furun ulan. Furun diye bağrışdıkları görülüyordu Kara oğlan Hasbiyi güç belâ kurtarmış gelin odasının kapısından içeriye sokabilmişti.. Şehri bir aydan beri yerinden oynatan bu düğün bu suretle sona ermiş bulunuyordu.

Düğünlerde tülü kabaklar pek yakın zamanlara kalar Balıkesirde görülmekte idi. Ve bu kökleri pek derinde olan bir halk eylencesiydi. Bir insan hayatında derin izler ve unutulmaz hatıralar bırakan evlenmeyi eski Balıkesirliler işte böyle karşılarlar ve böyle yaparlardı. Türk halkının ananelerinde evlenme törenlerinin çerçevesi geniş, zevkli, ve unutulmayacak derecede parlaktı. Tülükabak hikâyesi sırf geçmiş zamanda yapılan düğünlerden birini anlatmak ve esnaflar arasındaki sosyal yakınlığı ve bağlılığı göstermek maksadile yazılmıştır. Balıkesirde bu (Tülükabak) ananesini çok iyi bilenler vardır. Yerini tarihe ve folklora vermiş olan eski düğünlerle eski anaeleri tülükabak ve cop oyunlarını olduğu gibi ve bütün inceliklerile yazmak geçmişteki ulusal ve sosyal hayatımızı aydınlatmak yönünden çok yerinde bir iş olacaktır. Hele esnaf hayatının ve adetlerinin saptanması çok önemlidir.

İzmiri Alınca

MÜKERREM KÂMİL SU

Ne zaman güleceksin?

İzmiri aldığın gün .

Tiren sarsıldı. Makine soluk soluğa. Düdük; içi acıtan bir sertlikle öttü.

Lâle; ayak burunları üstünde bir daha yükseldi. Genç subayın büyük işler görmeğe hazırlanan solgun elini; yüzüne bir kere daha sürdü.

Tren yükünün ağırlığı ile yavaş yavaş ilerlerken.. Genç kız çılgın gibi ardından koştu.

— Yolun açık olsun.. İzmiri almadan dönme..

Diye yalnız bütün sesi ile değil, bütün iç kuvveti ile bir daha haykırdı.

Bu; erkinlik savaşından bir anıdır.

Bunu; Büyük bir savaşın yılmaz subayı ile, Türk kızlarının en güzeli, en çetini, en kahramanı tarihe armağan etti..

*
* *

— Üstüme varma anne. Bana engel olmıya kalkma baba Duramam. Duramıyacağım. İçimde coşan bu fırtınaya göğüs veremem. elimde değil.

— Kızım acı bana.

Bunu ağlamaktan gözleri kızarmış, şişmiş anne söyledi..

Daha belki bir şeyler diyecekti. Fakat hıçkırıkları zorlu geldi.

— Yurt yararına çalışmak için cepheye atılmak icap etmez Lâle.. Cephe gerisinde de yapılacak işler vardır.

Bunu da, odada bir aşağı, beş yukarı dolaşan çatık kaşlı baba söyledi.

Genç kız yine gürledi:

— Cephe gerisinde.. Ne gibi meselâ?

Öğretmenlik. Bunu geçin. Babası, Ağası, dayısı, evinde erkek diye nesi varsa topu birden dövüşde elan bir çocuğa; alfabe öğretecek tahemmülüm yok benim.

Ona söylesem, söylesem.. Eline bıçak, sopa al.. Taş al Durma, ileri atıl derim.

— Sen çıldırmışsın.

— Daha değil Fakat böyle üstüme varırsanız buda olacak.

— Kızım sen bir buhran geçiriyorsun. Hastasın. Çünki böyle olmassa.. Babana, anana bunları söyliyemezdin .

— ... Hastayım Yurd hastayım. Çıldıracağım. Yurdum için.. Bırakın beni..

Genç kız odanın içinde çırpınmağa başladı.

Göz göze gelen anne ile baba; anladılarki.. Onu burada alıkoymak kabil degil. Bu gün yol vermezlerse . Yarın kendiliğinden çıkıp gidecektir.

Anne kızının saçlarını, yüzünü okşadı.

Baba: —

— Bu akşam komutanla konuşacağım Dedi.

Ve Lâle; kanepenin üstüne yaralı bir kuş yavrusu gibi büzüldü..

*
* *

Üç savaştan arada kalan albay emeklisi bay Nedim Tunç; kızına müjdeyi getirdi:

Yarın komutan seni görecek.

Lâle; geceyi biri birine tutkallanmış bir kaç yıl kadar uzun buldu. Başını kollarına yatırarak göklere, yıldızlara baka baka içinin sesini dinledi.

Memleket; son hükmü bekliyen bir adam gibi şaşkın ve perişandı.

Hangi yüze bakılsa.. acının, korkunun hasretin manası görülüyordu.

İnce parmaklı kızlar; çorab örmekle, göm lek dikmeğe yetişemiyorlardı.

Avcunun kınası solan genç gelinler; gıcırtılı kağnıların peşinde kahramanlık yollarına düşmüşlerdi.

Beli bükülmüş ihtiyarlara:

— Nasılsın ağam, nereye? deyince.

Düşmanı tepeliyecek kadar güçlüyüm. Sakaryaya dogru..

Diyordu.

Ve büyük, küçük. kadın, erkek, çoluk çocuk hepsi Mustafa Kemâle inanıyor, da yanıyordu.

Lâle; «Ya ölüm, ya kutuluş» diye parula veren o büyük adama tapıyordın. Onun büyük işler yaratacağına, bir gün bu yurdu dediği gibi onlara mezar yapacağına inanıyordu.

Artık Cahidin mektublarıda kesilmisdi

Ona: «İzmiri almadan dönme» demişdi.

Bütün kalbi ile, sinirleri ile sevdiği genç adamı.. Yurdunun bir karış toprağı için sevi seve yere vuracağını anlıyordu.

Başında yangınlar tutuşmuştu

Yurdu satanları tepelemek, yurda sokulanları parçalamak istiyordu.

Hınçtan bir kız olmuştu kısaca...

— Yarın bende onlarla beraber olacağım.

İçinden bu ses yükseldikçe kanadlanıyor, yuvasından, sevdiklerinden uzaklaşıyor, geride kalanları korumak için kanını verenlere kavuşuyor sanıyordu.

Annesini, babasını düşündü.

Arkasından ne olacaklardı?

Babası zaten ömrünü bu ülkü uğrunda harcamış bir adamdı. Pek sarsılmıyacaktı. Fakat annesi ?

Ağlıya ağlıya eriyecek, yataklara düşecek, o güzel çocuk bakışlı gözlerini belki de yumuverecekti.

Bu düşünce genç kızı ürpertti.

Fakat damarlarında vuran birşey vardı ki.. Ona :

— Adam sende, ne mukadderse o olur. Feda olsun annnemde..

Dedirtiyordu.

Sabaha kadar bir gece içinde bin şey düşündü Ve yirmi bir yıllık ömrünü bir adım atışı ile geride bırakarak komutanın karşısında ödev aldı.

*
* *

Nöbetçiler; başını siyah tülle örtmüş, menekşe gözlü, güzel kızı görünce duraladılar Tüfenklerini çekerek durmuşlardı. Kız sapsarı yüzü, kilitlenmiş çenesi ile onlara bakıyordu Neden sonra, ne istediğini, buraya niçin ve nereden geldiğini sorabildiler. O; titrek bir sesle, korku dolu gözlerle :

— Beni komutanın yanına götürünüz. Diyebildi.

Aylardan beri cephede bir güzel sese, bir güzel yüze özlem çeken askerler birbirlerine bakıştılar

Kız güzel, çok güzel, baş döndürücü bir güzel olmaseydı.. Belki cepheyi aşmak bukadar kolay olmazdı.

O; korkulu gözlerinin, gül yaprağı gibi ince göz kapaklarının, ipek ellerinin yarattığı heyecanla bütün zorlukları aşıyordu.

Önünde dimdik duran yaverine emirler veren sert bakışlı, iri yapılı komutan; dal gibi bir genç kızla karşılaşınca şaşırmaktan kendini alamadı.

Kıza yer gösterdi. Yaveri çıkardı.

Ve ona nereden gelip, nereye gideceğini sordu.

Genç kız artık hınçkırıyordu.

Bir çok ağladıktan sonra açılabildi.

Şimdi gözleri, bahar yağmuru yemiş kır menekşelerine benziyordu.

Komutan ; sabah akşam karşısında diz çöktüğü Meryemi canlanmış, kendisine yardım için göklerden inmiş sandı.

Kız :

— Beni himaye ediniz. Beni saklayınız komutan, öldürecekler beni..

Diye titriyordu.

Yaban komutanı; ulusunun ne derece ince ruhlu ve medeni olduğunu ! bir daha tanıtmak dileği ile yerlere kadar eğiliyor, bin türlü centilmenlik ! numarası gösteriyordu.

Akşama doğru anlaştılar.

Kız ; Komutanın yakınında küçük bir odaya çekildi.

Komutan da ; kendi büyüğüne kısa bir rapor yazarak :

« Annesi İngiliz, babası Türk olan bir kızın bu son savaşta uğradığı zorlukları, annesinin çektiği acıları, kızını kurtarmak için gösterdiği büyük fedakârlığı, bu kızın kendi âdil kanunlarına sığındığını» bildirdi.

*
* *

Günler geçti.. Haftalar birbirine eklendi.

Bir gece komutan anladı ki.. Yurdundan, yuvasından kaçan bu güzel kıza aşıktır. Bütün bir kalp dolusu sevgiyi ; onun dizleri dibine atacaktır.

Kızda kendisine lâkayd değildi.

Tatlı sesi, cana yakın bakışları ile öyle güzel konuşuyordu ki...

Bu savaşta göksünü nışanlarla, kesesini altınlarla dolduran komutan Türk yurdu ile beraber, güzel bir kızda alacağına içten içe seviniyordu.

Aralarında önemli bir yaş ayrılığı vardı.

Fakat büyük ülkülere, ham hayallere kapılan komutan. Türk toprakları gibi kızı da kazanacağını muhakkak biliyordu.

O; yıllarca fena idarenin, çetin savaşların zayıf düşürdüğü Türk ulusundan kuvvetli bir kuruma ve kesin bir kazanç umamuyordu.

Kızla iyiden iyi, dost olmuştu. Geldiğinin ilk günlerinde kızın ağzından Türk cepheleri için oldukça kuvvetli bilgi almıştı.

Kız:

— Babam anneme çok acı çekdirdi. Ah bilseniz komutan Onu nasıl döver, saçlarından çeke çeke yerlerde yuvarlardı..

Bütün çocukluğum bu acı şeyleri görmekle geçti.

Zavallı annem onun eline düşdüğüne ne kadar yanard. Kızım seni kurtarabilsem diye ağlar, sızlanırdı.

Siz olmasaydınız ben de ölmüş bulunacaktım. Hayatımı size borçluyum.

Diyordu.

O zaman Komutan bütün benliğini saran bir sarhoşluk içinde:

— Hele bu savaş bitsin. Bir k zanalım Seni kuşlar gibi Avrupanın en büyük şehirlerinde gezdireceğim.

Prensesler gibi yaşatacağım.

Diye karşılık veriyordu.

*
* *

Komutan bir kaç defa kızı ellerinden tutmak, kucaklamak istedi. O zaman güzel kız; avcı adımlarını duymuş ceylânlar gibi ürküyordu

Zevkin her çeşidini, her cins kadında tatmış ve tanımış olan bu adam; nereden geldiği belli olmıyan bir kudret elinde eziliyor, Kıza yaklaşmaktan, yaklaşırsa onu kaçırmaktan korkuyordu.

Kız ona söz vermişti.

— Savaşı kazandığınız gün...

Komutan bu günü zincirlerle çekerek bekliyor ve bu uğurda ne işler tuttuklarını, neler yapacaklarını, nasıl plânlar tasarladıklarını hiç bir şeyden kuşkullanmadan kıza anlatıyerdu.

Bunları.. bir şey anlamazmış gibi boş gözlerle bakarak, dudak bükerek, yarıda başka sözlere atlıyarak dinliyen genç kız hepsini yudum yudum içiyor.

Deniz kıyısında biraz gezeceğim, hava alacağım.

Diye çıktığı zaman kendisinden bir ses bir söz bekliyenlere hemen ulaştırıyordu.

*
* *

Bir akşam komutan saçı sarı yüzü, korkudan büyümüş gözleri ile karşısına dikildi:

— Haydi. Hemen seni kaçırmalıyım. Bende arkadan geleceğim.

— Nereye, niçin? Ben sizden ayrılmam.

— Ayrılmıyacaksın.. Fakat . Bu.. şimdi lâzım.

Ozaman genç kız gözleinin en can alan bakışları ile komutana sokuldu. küçük ellerini uzattı. boynunu bükdü.

— size bir fenalık gelmesin komutan. Sizinle beraber ölmek isterim.

Diye ağlamağa başladı.

içginin, kadın düşgünlüğünün, bin bir

çeşit yıprandırıcı şeyin te'siri ile sinirleri yorgun düşen komutan; bu sevgi ve şefkat kaynağı karşısında eridi.

İçinde ne yıkılan idealin acısı, ne yenilme utancı kalmışdı.

Kızı kucakladı.

O; artık bir kuş yavrusu gibi sokuluyor, eskisi gibi kaçınmıyordu.

birden nasıl oldu, ne oldu? Bunu komutan, başı sevgi ve heyecan ile dönen ihtiyar adam anlıyamadı.

Köklenmiş kart bir ağaç gibi masrnın üstüne derildi.

İnce uclu biçağını son bir anı olarak komutanın göksüne bırakan genç kız; birşey olmamış gibi derlenip toplandı.

Oda kapısını dışından kilitledi

Ve merdivenleri acele acele inerek telâşla oradan oraya koşan yavere, subaylara, nöbetcilere:

— On dakika içeri kimse girmiyecek. komutan bir şifre yazıyor.

Dedi.

Kız dilediği zeman sokağa çıkabildiği için ve zaten hepside can korkusuna düşdüklerinden kuşkulanmadılar.

Genç kız; akşm karanlığı sinen sokaklara daldı .

* * *

Dokuz eylûl ..

Güneş; altın saçaklarını kordondan mavi sulara seriyor.

Ufukta göklere yükselen bir toz yığını ve karaltılar var.

İzmir sokakları birbirine karışan insan yığını ile kaynıyor.

Kaçan, koşan, kovalıyan, vuran, öldüren,..

Bir insan boğuşması ki ... Görmeğe , duyınağa ne gözün, ne gönlün tahammülü kalmış . At nallarının taşlarda çıkardığı ses ve kızıltılar...

Bir kurşun, bir yıkılış...

Güneşin kavurduğu yüzünde; ölüme ve her şeye meydan okuyan bir ifade ile öne atılan genç subay ...

Kalabalığın arasında gözleri korkunç parıltılarla açılan bir genç kız ; deli gibi ortaya fırladı. Elindeki silâhı; İzmiri almadan dönmemeğe and için aziz nişanlıyı vuracak ele boşalttı..

Genç kızın kurşunu; İzmire ilk girenlerle omuz omuza ilerliyen genç yüzbaşıyı muhakkak bir ölümden kurtardı.

Yaşa sesleri gürlerken , tozu dumana katan alay ; önünde at koştturan genç subayla beraber durdu.

Ve Lâle silâhını fırlatarak İzmiri alan sevgilisinin üzengisine sarıldı.

*

Akşam güneşi İzmir sularında sönüyor. Şehir şenlik yapan koca bir ulusun, damarlarındaki kan gibi tutuşmuş, yanıyor..

Bu alevler .. Sakarya sularına karışan kanlar kadar kızıl ve güzel .

Bu alevler.. Eski tarihi yaktığı, yeni Türkiyeyi yaratanı hatırlattığı için kızıl ve güzel..

Genç kız başını nişanlısının göğsüne sakladı.

Aldığı büyük işıdan bir şey söylemiyordu. Kahraman Türk kızı yaptığı işle övünmez.

Genç subay :

— Şu alevlere bak Lâle, diyordu . Şu İzmirin göklerine bak.. İzmir , İzmir olalı bu kadar güzel, bu kadar mutlu bir gece görmemiştir.

Erkinlik savaşı da tarihe geçti .

Bunu çocuklarımıza uzun kış gecelerinde masal gibi anlatırız.

Sonra genç kızın minik ellerini kalbinin üsiünde bastırarak yumuşak bir sesle; ona sözünü hatırlatan bir tatlılıkla :

— İzmiri aldık sevgilim

Dedi.

Sularında bütün bir ulusun sevinç kızıllığı titriyen İzmir kıyılarına dalan Lâle; tatlı tatlı gülümsdi .

Ve Cahid kulağına :

— İzmirle beraber Lâleyi de .. Tarihin ünlü kızını da .. diye mırıldandı.

Balıkesirde yatırlar

MUAMMER YASA - HALMİ KORKUT

—X—

Sıtma pınarı

Balıkesir Kepsüt yolunda Kepsütten araba ile bir saat mesafede sıtma pınarı denilen bir çeşme vardır. Burada zan nolunduğuna göre bir evliya yatıyormuş Zamanla kabir bozulmuştur. Yalnız yerinde bir çukur kalmıştır. Çukurun baş ucunda bir çalı olup gelip geçen sıtmalı kimseler pınardan evvelâ su içer sonra bu çalıya bez bağlarlar. Şimdi bile bu inanış devam etmektedir.

Kız oğlan kız (eşe) dede

Kepsüdün Canfi atik mahallesinde öksüz Hasanların evinde (Kız oğlan Kız - Eşe dede) namı verilen bir mezar vardır. Kapıdan girilince sol tarafta duvarla bitişik olan bu mezarın başında bir iğde ağacı vardır Mezar taşlar ile örülmüş ve kısmen yıkılmıştır. Kime ait olduğu ve nereden geldiği malûm olmıyan bu mezar sıtmalı olanlara şifa verirmiş.

Sıtmalı kimseler gelir iğde ağacının dallarına bez bağlarlar ve sıtmalarının geçmesini dilerlermiş Sıtmaları geçen kimselerde mezarın baş ucundaki taşa mum dikerlermiş.

(Mezarın yıkık topraklarını karıştırdıgımız zaman oldukça eski bir eşek iyuk kemiği ve kafa gördük. İsmindende anlaşıldığı veçhile Eşe ile eşek arasında bir münasebet olsa gerektir. Ve yahut bu eşe ismi Ayşe den de gelebilir.

Arap dedesi

Kepsüdün Kasapzade mahallesinde Ayan Şakir hocanın evinde (Arab dede) isminde çalı avlunun yanında bir yatır vardır. Toprak kabartısından ibaret olan bu mezarın başında desti kırıklariyle muhafaza edilen bir fener mevcuttur. Ev sahibinden anladığımıza göre bu zat ev sahibinin akrabalarından iki kişiye ayrı ayrı rüyalarında gözükmüş ve biz beş kardeşiz muharebede şehit düştük· Burada ayak altında kaldık bize bir mezar yapın veyahut vaktiniz müsait ise bir türbe yapın demiş. Kendisi arap olduğundan ismine arap dede denilmiştir. Buda sıtmanın geçmesi için baş ucundaki iğde ağacına bez bağlanmakta ve sıtması geçenler de mum dikmektedirler.

Partal dede

Kepsüdün Yenice mahallesinin üst kısmında Dursunbey Caddesinin kenarındaki mezarlıkta etrafı beton ile çevrilmiş ve betonun üzerinde de beyaz demir parmaklık yapılmıştır. Aynı zamanda demir parmaklığın üstünde güzel bir ay yıldız vardır. betonun çevrildiği kısım kabarık bir topraktır. Buraya güzel gülfidanları dikilmiş ayrıca bütün bunların etrafına da ağaçtan bir parmaklık yapılmıştır. Yatırın ayak ucunda betonun üzerinde müstatîl şeklinde oyuk olup buradan hiç su eksik olmamaktadır. Eğer su biterse Yenice mahallesi halkı tarafından veya gelip geçen kimseler tarafından doldurulur. Halk buraya su koymağı bir itikat şeklinde inanırlar. Halbuki bu oyuk yazın kurak zamanda susuz kalan kuşların su içmesi için yapılmıştır.

Partal dedenin demir parmaklıkların üzerinde bağlanmış bez parçaları vardır. Halk her derde deva olduğuna inanırlar ve çok yeni bir mezardır. Kim olduğunu ve nereden geldiğini tahkikatımız neticesinde onunla pek yakından tanışanlardan öğrendiğimiz malûmat şudur:

Partal hoca Sofya sancağının Bucak nahiyesinin Küçük Oba karyesinden Kıratlı oğullarından Mustafa efendi oğlu hacı Mehmet Şevki efendidir. Tarihi vefatı 9 teşrinevvel 1931 pazartesi günüdür. Bu adamın ermişliği yoktur. Kendisi çok sert tabiatlı idi. Saati saatine uymazdı. Bazan yanına gelenleri kovalar, yarım saat sonra yine güler yüzle karşılardı. Müteassıp değildi şapkalar çıkar çıkmaz ilk önce Partal hoca geymiştir.

Seni daha cebredenmi var bu sana yakışmazdı diyenlere (Benim hükûmete itaatim var) cevabını vermiştir.

Kepsüde gelmesi şu şekilde olmuştur. Partal hocanın Kepsütte hacı Halil isminde çobanlıkla geçinen bir kardeşi vardı. Hoca bunun yanına geliyor. Hocanın aksiliği dolayısile ancak bir gün kalabiliyor. Ve kardeşinin evinden çıkınca medreselerden birinde yerleşiyor. Ve çocukları okutuyor. Memleketinden (65) yaşında çıkmıştır.

İstanbulda epey tahsil etmiş ve Ramazan aylarında köy kasaba dolaşır ve hocalık edermiş. Selâniğin Sarfiçe sancağında (22) sene Rüşdiye muallim saniliği yapmış oradan Balkan harbini müteakip kaçarak Su şehrine gitmiştir. Ondan sonra tekaüt edilerek Kepsüde gelmiştir.

Kendisi muallim sanilik yapacak kadar değil fevkalâde âlimdi Kepsüde geldikten sonra bile talebe okutmuş ve yetiştirmiştir, Havran eşrafından terzi zade Sadettin beyin babası ile çok iyi görüşürmüş ve Sadettin bey de partal hocayı iyi bir baba tanımış ve bu sebebten bir çok yardımlarda bulunmuş öldükten sonra da mezarını yaptırmıştır. Civar köylerden ve kasabalardan deliler ve hastalar getirilir, partal hocaya okutulduktan sonra eyi olduğu duyulurmuş.

Tekke Dedesi

Balıkesire tabi Kepsüt nahiyesine beş kilometre mesafede ismine binaen Tekke köyü denilen köyde Tekke Dedesi ismi verilen bir yatır vardır Köyün alt tarafına düşen küçük tepenin koruluk içerisinde büyük beyaz sıvalı üstü kiremitle örtülü kubbeli bir türbedir. Türbenin kapısı ziyaretler men'edildikten sonra taşlar ile harçsız olarak örülmüştür.

Kapının yanında türbenin şeyhlerinin sülâlesinden kitabeli bir mezar vardır. Ve çok sanatkârane bir şekilde yapılmıştır.

Kapudan içeri girilince sağ tarafa düşen mezar asıl dedeye aittir. Bundan mada içerde biri sanduka şeklinde olmak üzere dört mezar daha vardır. Mezarlardan üçü yerden biraz kalkmış kireç ile sıvanmış bir zemin üzerine kabartılmış baş ve ayak uçlarında taşlar bulunan ufak mezarlardır. Bu küçük mezarların üzerinde bir çok kırık desti ve şamdanlar vardır. Sandukaların üstü harab olmuş örtülerile kapalıdır. Divarda bir kaç eski levha gelişi güzel asılmıştır. Hükûmetin yatırları ziyareti menettikten sonra kapısı kapatıldığından bakmak istiyenler yan divardaki delikten bakarlar veya bu delikten içeriye girerler.

Dedenin ayak ucunda bir çukur vardır. Sözde çocuğu olmıyan kadınlar bu çukurdan toprak alarak yutarlarsa çocukları olurmuş. Fakat bu dedenin şeyhlerinin sülâlesinden olan ve halen tekkenin bulunduğuTekke köyünde ikamet eden Süleyman dedenin söylediğine göre bu kat'iyyen yalandır. (Süleyman dede hiç toprak yemekten çocuk olurmu) demektedir. Mezarın içerisinde ayrıca levhaların yanında dayalı duran iki bayrakta bir takım yazılar vardır. Ve aynen alıyoruz.

İkinci orduyu hümayun ondördüncü
alayının üçüncü taburu
İnna fetahnaleke fethan mübiyna
Bayrağın ikinci tarafından:
Balıkesir sancağı Kepsüt kazası
Sene 1302 efradı.
Nasruminallah ve fethükarip

Dedenin üzerindeki örtüler yeşil ve sarı renktedir.

Dede kireç ile sıvanmış sanduka şeklindedir. Sandıkanın başı ayak tarafından yüksektir. Küçük mezarların en küçüğünün üzerinde yeşil kumaş üzerine beyaz yazılar yazılmıştır. Ve bir kısmı da yırtılmıştır.

Bayraktaki yıldızların sol taraftaki beş köşeli ve sağ taraftaki altı köşelidir. Muntazam yazı ile yazılan bu bayraktaki yıldız denişikliği gözümüze çarptı.

Bundan sonra asıl dedenin üzerindeki örtüde de birbirine bağlanmış külçe halinde çapıtlar vardır.

Tercümei hali : İsmi aynalı sultandır. Fakat Bizanslılar harpler neticesinde Bizans kralı (Ayni Ali) demiştir. Bu suretle Hazreti Ali kadar kuvvetli ve cesur demek istemiş olsa gerektir. Veyahut bu ayni Ali isminin müslümanlar tarafından konulması daha muhtemeldir.

Kepsüde Horasandan gelmiş ve Kepsüt civarını Bizanslılar ile harp neticesi feth etmiş ve zamanın padişahı mükâfat olarak bu yerlerin mülknamesini Aynalı Sultana vermiştir. Aynalı sultanın bu yerleri alması şöyle olmuştur: Aynalı Sultan buraları zabtederken padişah demişki. Ey Aynalı Sultan Tekke köyünün bulunduğu tepeden (zekiri) yani geyik buynuzundan yapılan borazanı öttür nereye kadar işitilirse oraları sana vereceğim demiş fakat Aynalı Sultan padişâhın eğer bunu öttürürde duyulduğu yerleri bana verecek olursan sana yer kalmaz iyisimi ben şu serçe parmağımla gördüğün değirmen taşını atayım nereye düşerse sağdan ve soldan bana o kadar mesafede yer ver kâfi demiş Padişahın razı olması üzerinne Aynalı Sultan taş atıvermiş, taş Şerematler köyündeki kuyunun yanına düşmüş o sralarda bu civarlarda bulunan Sincanlı oğlu ismindeki Derebey taşı Kepsüde götürterek (buraları sana yeter demiş) bu vakalar mukayeseye göre Selçukîler zamanında olmuştur. Padişahın ölmesi üzerine şehzadeler arasında çıkan saltanat mücadelelerinde şehit düşmüştür.

(Selçukî devrinde olduğuna ve padişah ölünce oğullarının saltanat harbi etmelerine nazaran bu dede yıldırım Beyazit zamanında yaşamış olsa gerektir. Bu türbeyi ölmeden evel kendisi yaptırmış ve ben ölünce buraya gömsünler diye tavsiye etmiştir. Türbeye üç oğlunu kendi eliyle gömmüştür Kendisinin o zamanda bir muhibbi sadıkı varmış beni türbenin şurasına muhibbimi de şuraya gömersiniz demiş o zamanda dedenin bir zaviyesi imiş halkın ağzında bu dedenin ahfadı diye söylenen halâ hayatta olan Süleyman dede bu zaviyenin zaviyedarlarının neslidir. Buraya gelen misafirler zaviye hasılatından geçinirlermiş. Adeta denilebilirki burası dedeye verilmiş bir tımardır. Ve böyle olması o zamanın icabındandır. Tabii kendi şehit olduğu zaman vasiyet ettiği türbeye gömmüşlerdir. Süleyman dedenin hayatında geçen hakikî vakayı da kaydedelim:

«Yunanlıların Anadoluyu işgallerinden sonra Kepsüde büyük bir Papaz gelmişti Kepsütten beni çağırdılar ben de gittim. Biraz sonra arkasında bir sürü kalabalık ve asker ile Papas geldi sen Süleyman dedemisin diye bana sordu. Ben de Aynalı baba dedim. Ne demek diye sordu cevaben malûmya bazı devrişler vardırki başlarına bir takım teneke ve aynalar bağlarlar bu da işte öyle aynalı bir babadır dedim. Fakat galiba inanmadı ve peki acaba bunlar hangi tarikattan diye sordu. Ben de Nakşibendi dedim. Ve Nakşinin hangi kolundan idi diye sorunca hariciden diye cevab verdim. Bunlar zikrederler mi? diye sordu evet dedim. Ne vakit: Pazartesi ve Perşembe günleri zikrederler ve Papaz Cehrenmi yoksa hafiyyenmi zikrederler dedi. Ben de hafiyyen dedim. Bunun üzerine Papaz başını sallıyarak alâ alâ dedi.

Ve türbeyi görelim diyerek kalktı tekkeye geldik. Papaz bütün civarların güzelliğine bakarak mütemadiyen içinden ah çekiyordu. Ben yanında olduğum için bunları işitiyordum. Türbeye vardık evvelâ onlara buyurmaları için elimle işaret ettim. Fakat onlar bana buyur diye tekrarladılar. Ne ise içeri girdik şapkalarını çıkardılar. Papaz dediki içeri girince ne yaparsınız. Üç Kulhüvallah bir Elham okuruz dedim. Oku dediler tabii okudum. Türbeyi ziyaret ettikten sonra bu yatan zatin çok yüksek bir şahsiyet olduğunu Türklerin bunun kıymetini bilmediğini Papaz bana söyledi. Nihayet Papaz pelerinine bulaşan topraklarını silerek böyle büyük zatlere ait olan bir şeyin hudud haricine çıkmaması lâzımdır dedi. Bir müddet sonra Papazı acemi bir beygire bindirdiler beygir birdenbire dört nala koşmağa b şladı. Papazın pelerini arkasından savruluyordu bunu gören köylüler ha Papaz uçuyor ha Papaz uçtu diye alay ediyorlardı. Nihayet tam dedenin hududuna gelince Papaz beygirden yere yuvarlandı ve sonra sedyeye koyarak Kepsüde götürdüler Ve bir gün beni Kepsüde çağırtmış ben de gittim. Beni görünce evinin kapusuna kadar indi ve karşıladı. Elimden tutarak yukarıya çıkardı ve benden önce oturmadı. Papazın bütün yüzü mosmor olmuş dudakları şişmişti.

Bu hale güldüm. O da ne gülüyorsun diye hiddetlendi.

Ben de siz yatan zati tahkir ettiniz sizi sevdiği için bir eser bırakmak istemiş dedim. Hemen arkasından bunlar acımaz diye ilâve ettim. Maksadım alây etmekti o da evet hiç acımıyor diye cevab verdi.

Ananevi bir şekilde o zamandan beri gelen fikir dedenin koruluğundan bir ağaç kesilmemektedir. Hattâ bunun üzerine bir çok vakalar söylenmektedir. Meselâ geçen esne köyün korucusu bu korudan bir ağaç keserek evine götürmüş fakat korucunun gece rüyasında develer üzerine çıkarak ezmişler korucu yatağından fırlamış mes' eleyi muhtara anlatmıştır Tabii bu şekil doğru la doğruya ananenin ne kadar kuvvetli olduğunu ve bu güne kadar halâ kuvvetle yaşamakta olduğunu bize açıkça göstermektedir.

Diğer bir rivayat de. o zamanlarda kırk derviş Kepsüt civarına konaklamağa gelmişler. Ve tekke dedesinin de meşhur bir şahsiyet olduğunu anlayarak bunu tecrübe etmek istemişler ve içlerinden birisini mahsus ölü şekline sokarak tabuta koymuşlar ve tekke dedesine de haber göndererek bir ölümüz var lütfen buraya kadar gelip namazını kıldırıver diye rica etmişler. Ve dede gelerek namaza durmuşlar. Fakat durmadan evvel dervişlere cenaze namazını ölü niyetinemi yoksa diri niyetine mi kılacağız demiş dervişler hayrette kalarak ne demek istiyorsunuz tabii ölü niyetine diye cevap vermişler bunun üzerine dede de ölü niyetine namazı kıldırmış ve bir müddet sonra gitmiştir. Dervişler tabutu açtıklarında hakikaten mahsustan ölü olarak koydukları dervişin öldüğünü görünce şaşırmışlar.) İşte bu anane de tekke dedesinin halk fikrinde ne kadar yer tutmuş olduğunu bize açıkça gösterir.

SON

Umumî harp hatıraları: 2

Arslanlar Mezarı

Nakleden: MUAMMER GÖZALAN

Bütün gece hiç durmadan, ve hiç soluk almadan müsademe ettik. Siperler sayısız şehitler ve inliyen ağır yaralılarla dolu idi. Kimsenin kimseyi görecek hali yoktu.. Sabah oluyordu. Dördüncü bölük yüzbaşısı yaralı elini diğer elile tutmuş şu sözleri söyledi:

— Çocuklar ölen öldü. Kalan kaldı. Eğer biz de sabaha kadar burada kalırsak ortalık aydınlandıktan sonra bizden de hiç kimse kalmıyacak. Kendisini kurtarabilen sürüne sürüne sıçan yollarından, siperlerden, geri siperlere çekilsin.. bu söz üzerine bintürlü müşkilâtla geri çekilmeğe başladık. Yerlerdeki taş ve topraklar yüzümüzü, ellerimi kan içinde bırakıyordu. Fakat kurtulmak için başka çare yoktu. Ortalık tamamen aydınlanmış güneş yükselmeğe başlamıştı. Bu geri çekiliş hareketini düşman sezmekte geçikmedi, eskisinden daha müdhiş bir ateş ortalığı biribirine kattı, makineli tüfekler otomatikler bir cehennem gibi ateş püsgürmeğe başladılar, toz toprağa karıştı. Bu sırada nasıl oldu bilmiyorum biraz ileride patlıyan bir mermi benden biraz ötede gitmekte olan arkadaşımı. Bir saniyede yok etti Ona bakmağa vakit kalmadan ikinci bir merminin sademesile bir çukurun içine yuvarlandım.

Bu çukurda ne kadar baygın kaldığımı bilmiyorum Yavaş yavaş kendime geldim. Yüzüm gözüm kan içinde idi. Başımda müdhiş bir sızı hissediyordum. Bununla beraber tehlikeli surette yaralanmadığımı anladım. Kasıklarıma doğru gelen bir şerapnel caketimin iki tarafındaki sargı paketlerinin yardımile daha içeriye kadar girememiş bu suretle yaralanmaktan kurtulmuştum. Caketimin ve sargı paketlerinin parça parça olduğunu görüyordum.

Biraz gayretten sonra kendimde ayağa kalkacak kadar bir kuvvet bulabildim. Bulunduğum çukurdan yavaşca çıkarak sürüne sürüne biraz ilerideki bir sıçan yoluna geçtim. Fakat bu sürünmek kolay bir şey değildi. Yerler ölülerle tamamen örtülü olduğu için onların üzerinden aşmak lâzımdı. Sıçan yoluna girdiğim zaman bu siperin de bir baştan bir başa hadsiz , hesabsız şehitlerle dolu olduğunu gördüm. Vatan için canlarını vermiş arkadaşlarımın ölülerine basarak ilerlemesi çok zor ve acı şeydi fakat çaresiz buna katlanmak lâzımdı. Üst üste yığılmış olan bu aziz ölüleri kaldırmağa ve yol açmağa imkân yoktu.. D şarıda ve ileri hatlarda ateş ve müsademe en kızgın hamlelerle devam ediyordu... Biraz sonra sıçan yolunun nihayetinde bir süngülü askerle karşlaştım:

— Yasak. Diye haykırdı.

İleri hatlardaki askerlerin geri çekilmelerine mani olmak için bu bir nöbetçi neferi idi..

Bu hattan geri hatlara geçmeğe imkân yoktu... Bu sırada bir başka sıçan yolundan yaralı bir zabiti sürükliyen iki askerin geldiklerini gördüm.. Onlara yardım eder gibi görünerek diğer hata geçmek kabil oldu.. Bu suretle taburuma kavuşabildim..

O sabah alay kumandanı Ali Rıza bey zayiatı tesbit etti ve (1200) mevcuddan (28) kişi kalmış olduğunu anladı.. Bu yekûna iki ateş arasında kalan (4) kişinin de iki gün sonra iltihakile bu mikdar (32)

kişiye baliğ oldu..

Ali Rıza bey ölümden bir mucize kabilinden kurtulmuş olan bu 32 kişiyi kumandanlık muhafızı olarak yanında alıkoymuştu.. Bende onlarla beraberdim.

On iki gün sonra yeniden takviye edilen 13 ncü alayla yeni bir hücum yapıldı. Fakat biz 32 kişi sancak muhafızı olarak alay kumandanlığı çadırının yanında kaldık ve cepheye gönderilmedik Ali Rıza bey bizim için:

— Bunlar antika derdi. Hakikaten antika sayılırdık bundan evelki hücumda muhakkak olan bir ölümden kurtulup geri dönmek bir mesele idi.

İleri hatlar erimiş bir ateş gibi fıkır, fıkır kaynıyan bir cehennemin içinde mütemadiyen çarpışıyor... Tıpkı haziran ayında dökülen yapraklar gibi insan ölüyordu.. Yeni hücum dolayisile cepheye büyük rütbeli zabitler gelip gidiyordu.. Gelen bu ümeranın hepsi bizi göstererek kumandana:

— Bunlar kim diye soruyor oda:

— Bunlar şehit Asım beyin taburundan kalan 32 kişidir. Burada sancak muhafızı olarak alıkoydum cevabını veriyordu. Nihayet bu sual ve cevaplar okadar haklaştıki artık Ali Rıza beyde bizar olarak bir gün zabit namzedi Üsküdarlı Tahir efendiyi çağırdı

— Tahir efendi Allah aşkına bunları al götür... Gelip gidene cevap vermekten bıktım usandım dedi.. Bize tekrar cephenin yolu görünmüştü.

Tahir efendi bizi aldı sıçan yollarından ileri hata kadar gittik.,. Geçtiğimiz her siperde... Sıçrama yaparak ilerlemek istiyen mangaların nasıl öldüğünü görüyorduk.. Askerler daha siperden fırlamağa vakit bulamadan hemen oracıkta şehit olup kalıyordu... Bütün cephede ölüm ateş ve kan artık en azgın halini aimıştı...

Tahir efendinin kumandasındaki bölüğümüz mevzi almış emre muntazırdı.. Bu sırada siperlere katî netice emri geldi.. Artık bizde ölüme boyun eymiştik biraz sonra diğer silâh arkadaşlarımız gibi siperlerden fırlıyacak ve hemen orada ölecektik... Her saniye beklediğimiz hücum emrini bir başka emir takip etti:

— Müdafaaya geçiniz. Birinci emirden sonra tahminen on dakika ara ile gelen bu yeni emir bizi muvakkaten ölümden kurtardı.. Eğer bu emir on dakika teehhürle gelmiş olsaydı Tahir efendinin bölüğü yani bizim bölüğümüz hücuma kalkacak ve son neferine kadar yarım dakika içinde şehit olacaktı.

Şimdi müdafaaya geçmiştik. Kum torbalarının arasındaki ufak mazgal deliklerinden hiç durmadan ateş ediyorduk.. Omuzlarımız çürümüş, parmaklarımızda kurşun sürmek için kuvvet kalmamıştı.. Çok uzun gelen bir gün bu müdafaa şeraiti dahilinde geçti.. Siperlerde ancak daimi bir ateşle kendimizi barındırabiliyorduk. Bu ateşin kesilmesi yüz adım ötedeki düşman askerlerinin bizim siperlere atlaması demekti. Akşamın karanlığı çöktükten sonrada bu ateş sabaha kadar hiç kesilmeden devam etti. Ertesigün şu emir geldi:

— 8 Dakika mütareke ilân edilmiştir.

Bu emirden sonra her iki taraftan bayrak çıktı. Ve ateş kesildi.. Fakat başka cephelerde ve sahil bataryalarda ateş kesilmemişti. Bunun üzerine düşman hatları üzerine bir İngiliz askeri çıkarak bozuk bir türkçe ile:

— Aşağıda sizin toplar ateş açıyor, Telefonla söyleyiniz ateşi kessinler diye bağırdı.. Bir az sonra toplar ateşi kesdiler.

Hepimiz bu 8 dakikalık soluk almada ancak yüzlerimizin terini silecek kadar vakit bulabildik. (8) dakika biter bitmez ateş yine bütün şiddetile başladı ve sabaha kadar hiç kesilmeden devam etti.. Ertesi sabah yeni bir emir geldi:

— 8 Saatlık mütareke yapılacaktır.

Bu haber hepimizin yüzünü güldürdü. Her iki tarafda bu müddet zarfında

ölülerini toplamağa ve gömmeğe başladılar. Fakat şehitleri toplamak için sıhhiye neferleri pek az geliyordu bilmecburiye hepimizin koluna Hilâlahmer işaretleri bağlayarak bu işe verdiler.. Bütün hendek ve çukurlar aziz vatan çocuklarının ölülerini almıyacak kadar küçüktü.. İnsan vücudunun, insan hayatının hiçe sayıldığı bir harp ilk defa Çanakkalede görülmüştür. Bu ufak yarım adada türk bütün dünyanın ilânihaye hürmetle selâmlıyacağı bir kahramanlık abidesi yaratmıştır.

Alay kumandanı yanında alay imamı ve zabitler şehitleri dolaşıyor. Ellerinde karavana taşıyan askerler şehitlerin üstlerini arayarak bulunan paraları karavanaya dolduruyorlardı. Bakır karavanalar ağızlarına kadar gümüş, altun paralarla dolmuşdu.

8 saat 8 dakikalık bir zaman gibi süratle geçti. Ateş tekrar başladı. Tekrar yüzlerce insan siperlerinden fırlamağa vakit bulamadan gözlerini hayata yumdular Tam 2 gün bu şerait dahilinde mevkilerimizi muhafaza etmekle geçti. İki gün sonra hatlarda değişiklik yapıldı. Namzet tahir efendi ile beraber fırka karargâhına çekildik. Burada kısa bir talim devresinden sonra muallim efrat olarak taburlara gönderildik. Ben birinci tabur birinci bölükte manga onbaşısı oldum.

Yeniden teşkil eden birinci tabur bu sefer (Kirteye) ilerledi. Gece zifiri karanlıkta Kirteyi geçdik. İleri hatda sokularak mevzî aldık.

Sabah şafak sökerken geriden şu emir geldi.

Birinci bölük sağ baştan sıçrama yapacaktır. Bu emir alındıktan sonra sağ baştan birinci manga harekete geçti 8 asker onbaşılarıla beraber siperin üzerine fırladı.. Daha bir adım bile atmağa imkân bulamadan amansız bir ateşle kum torbalarının önüne yuvarlandılar.

Bunu ikinci emir takip etti. Birinci mangadan sonra ikinci manga siperin üzerine fırladı o da ateş ve ölüm yağmurile karşılanarak kurşundan geçti.

Sağ baştan sıçrama yaparak düşman siperleri önünde ilerlemenin imkânsız olduğu anlaşılmış olmalıki Bölüğü sol baştan harekete geçirmek istenildi. Üçüncü emir geldi.

— Sol baştan....

Ölüm sırası bizim mangaya gelmişti.. Silâhlarımıza sarılarak mangamı hucrma kaldırdım.

***

Ne oldu, ne kadar zaman geçti bilmiyorum kulağıma şu sözler geliyor:

— Dalıa ölmemiş.

Gözümü açtığım zamen kendimi bir kaç askerin arasında gördüm boynumda tahammül edilmez bir sızı vardı Yaralandığımı ve sargı yerine getirildiği anladım oraya nasıl getirildim ? Siperlerin önünden nasıl kaldırıldım; bugün hâlâ bilmiyorum.

Yalnız hatırımda kalan; sıçra emrini aldıktan sonra siperin önüne fırladığım ve orada bir adım atmağa vakit bulamadan yıkılıp kaldığımdır.

Anlaşılan ya yine kısa birmütareke devresinde veyahut sipere ayaklarımdan çekilmek suretile aşağıya alınarak sargı yerine kedar getirile bilmişim yavrumu sardıktan sonra beni diğer ağır yaralılarla birlikte yola çıkardılar.

Tepemizden tayyareler eksik olmayordu. Araba bizi bin müşkilâtla Gilitbahire ve oradan Gilitibahirle Maydos arasındaki Zeytinlik seyyar hastahanesine getirdi bıraktı.

Bu (Zeytinlik) de görülecek bir yerdi. Ağaçların altında hatsiz hesapsız yaralı asker vardı. Beni hastahaneye yatırdılar. Boynumun ağrısına çok zor tahammül edebiliyordum. Bir kurşun boğazımı parçalamış.. Çenemin bir kısmını dağıtmışdı Hastahane karargâhında gördüğüm bir hemşehri hızır gibi imdadıma yetişdi. Onun gayretile diğer yaralılarla beraber hilâliahmer vapuruna konuldum ve İstanbula gönderildim.

— Arkası var —

Eski Türk Mitolojisi
VE
GREK DESTNALARI
YAZAN: HALİL SEZAİ

Her akşam güneşin batışını, kızıl bulutlar arasında yükselen sedef ayın titreyişini engin bir denizin aynasından seyreden balıkçı, Sürüsünü dağdan dağa gezdiren çoban, sosyal ayıplarını öldüren çenberine girmemiş duyan, düşünen muhayelesile kucak kucağa yaşayan şair bir insan topluluğu.

Bütün bunların yaşadığı devirlere geçiniz. İnsan, korktuğu şeylere kuvvetli, sevdiği, beğendiği şeylere güzel hükmünü verdi . Geniş muhayyelesinin alabildiği kadar bütün tabiatı kucakladı . Yıldırımı, fırtınayı, seli , kendisini dehşete düşüren tabii hâdiseleri muhayyelesinde işledi . Onlara karşı korkuyla karışık bir saygı duydu , onlara kudsiyet verdi, ilâh derecesine yükseltti. Sonra bu muhayyel ilâhları etrafında ceryan eden vak'alara uydurarak, onlara şahsiyet verdi , hakkında bir takım efesaneler, hurâfeler uydurdu.

Bütün genişliğile, şiirile önümüze serilen tabiat insan ruhuna ilk AR ve istetik heyecanını işte böyle derdi.

GREK mitolojisinde tabiat'n yaradılışını şöyle anlatırlar. İlk önce «Hava, ateş, su, toprak » Dört unsurdan meydana gelmiş Chaos meydana geldi. O zaman bunlara karanlık hüküm ediyordu. Bu dört unsur gürültüler, uğultular çıkararak kaynaştı. Bu kaynaşmadan bütün varlıkları şefkatli göksünde besleyen yer ana GÉ doğdu. yer anada insanın mayası, onu yükselten, besleyen, yaşatan aşkı doğurdu. Aşk EROS in doğuşundan sonra yer ananın sinesinde barınan bütün varlıklar, bütün hayat intizama girdi, herşey ahenk kazandı. Musiki şiir, heykel ve rakıs bundan sonra yer aldı. GÉ den AETHER esir, yıldızı, URANUS gök yüzü, OCEANUS harikalar ve sonsuzluklar timsali, dağlar, şimşekleri ve gök gürültüsünü alabildiğine koşturan CYLOPS, fırtanalarla karanlıkların şeytanları olan devler TiTANSlar doğdu.

ÜRANÜS dünyanın ilk hakimi oldu. MEVKİİNİ kapdırmamak için doğan çocuklarını toprağın yumuşak sinesine batırıp yuguruyordu. Çocuklarının en genci KRONUS kurtuldu, babasını tahtından indirerek kardeşlerinin intikamını aldı.

Kranuş babasının yerine geçince REA ile evlendi Bu evlenmeden Aile sadakatinin dişi tanrısı Luno, köylülerin dış tanrısı CERES, Avernusların tanrısı ve ölmüşlerin koruyucusu PİNTO, denizler tanrısı NEPTÜN ve tanrılar hükûmdarı Jüppriter doğdu VAHŞİ Kromüs babasına ettiklerinin, çocuklarının da kendisine yapmalarından korkuyordu Readan doğan çocuklarını yimeğe başladı. Jüppiter annesinin sayesinden bu ölümden kurtuldu ve gizlice İda dağına kaçırılarak büyütüldü. Jüppiter babasından intikam aldı onu Olimpden koğarak suların en karanlık yerine gark olan mağraya sürükledi. Asi (Titans) ları da yıldırımlarla mahvetti ve kral tanrı oldu.

Son günlerin birinde, Berlin üniversitesi profesörlerinden doktor Emil Forrer Brükselde, Mezopotamya kazılarının son kazançları mevzuu bir konferans verdi. Bu konferanstan «M. evler 2000 3000 tarihlerine ait Proto etileri ve Luvilerin destanlarından hurilerin ilâhlar babası KUMARBİ» neşredilmiştir. Eti ülkelerinde hurilerin ilk hakimiyetini anlatır. Bu ufak fakat çok değerli eserin başlangıcında

huri ilâhlarının tarihine ait malûmat da vardır.

ALAN sekiz huri ilâhının ilk kralıdır. ANU onu yenerek mevkiinden düşürmüş, aşağı dünyaya koğmuş kendini sekiz ilâha kral ilân ettirmiştir.

Sonra KUMARBİ, ANU ile döğüşe başladı. Anu mağlûp oldu. Kuş olarak göğe kaçmak istedi fakat Kumarbi buna fırsat vermiyerek Anunun ayaklarından tuttu, onu aşağı çekti. Savaş sırasında ANU, Kumarbinin vücuduna çarparak erkekliğini ona geçirdi. Ve kendi erkekliğini böylelikle kaybetmiş oldu. Kumarbi buna çok sevindi. Anu ona, benim halime gülüyorsun fakat kendi vaziyetine de hiç sevinme . Çünki ben seni gebe bıraktım, senin vücuduna çıban gibi iki korkunç ilâha sakladım diye bağırdı. (Kumarbi masallarının bundan sonrası okunamamıştır, çok siliktir»

Bu üç Eti ilâhlar kralı «Alan, Anu, Kumarbi» Etilerin yapmış olduğu muahedelerde de görülür. Muahedenin doğruluğu, ciddiyeti için bu ilâhlar şahit olarak gösterilir.

GREK ların ilâh kralları uramüs, Kronüs, Jüppiter, tarihi sıra ile Eti ilâh kralların aynıdır. GREK destanları ile Kumarbi masalları arasında da okadar benzerlik vardır ki, ilâhların vasıfları, tasvirler, işleri, yaşayişleri hemen hemen birdir.

REK lGerin gök ilâhı üranüs sümerlerin ve etilerin gök ilâhı Anuya çok benzer. Gök ilâhı Anunun yerine Kumarbi geçtiği zaman Grek mitolojisinde de uranüsün yerine Kranüs geçer. bu ilâhların vasıfları, yaptıklarıda, huri destanlarında Homer, Hesiodo ve Eschi onun destanlarında ufak farklarla ayrılır. Bundan başka Grek mitolojisinin ARKOJİK kökünü teşkil eden insanla hayvan arası MONSTR lar, Tetanlar, cüceler, cadılar, insan başlı atlar, huri efsanelerinde de vardır.

Bütün bunlardan anlaşılıyorki, Avrupada koca bir rünesans yaratan Yunan mitolojisinin gökü, Türk mitolojisidir. Yunanlıların ölmez eserlerini teşkil eden destanları, (İliyada, odise) bir Tür kmasalından, Türk destanından başka birşey değildir.

Yalınız, Yunanlılar bu mitolojiyi benimsediler. İlâhlarına kudretten başka güzellik ve tenasip verdiler. Hurilerin denize düşen kan damlalarından vücut bulmuş korkunç ilâhları, Yunan mitolojisinde denizin beyaz köpüklerinden hasıl olan güzellik ilâhı AFRODİT şeklinde tanıldı.

Bu suretle Yunanlılar, hurilerin Superticion ve Fetichist anlayışlarının yerini şairane, anlayışlı, güzelliğile bütün medeni dünyayı kendine hayran bırakan bir dine verdiler.

K. köyü odasında bir akşam ve bir çiftlikte gördüklerim.

ZİYA ÖNAY

Memleketimizin her yönden ilerlemesi. le beraber tarımda da ayni vadiden yol almaktadır. Bunları her gören göz hayret. le açılıyor. Kısa bir zamana bütün devrimleri sığdıran Türk ulusunun adı karşısında acun bile susuyor. Doğu ve batıya ün salan, emeğinin verimini savaşarak kazanan her Türkün bugün kıvanç duygusile göksü kabarıyor, altı ay önce K. köyü adasındaki ihtiyar, gençlerin duygu larını, gördüklerini burada kısaca anlatacağım:

Arkadaşım H. ile K. köyü odasındayız. Akşam yemeği ardısıra köylüler birer birer odaya geldiler. Kapudan girdikten sonra hoş geldiniz diyerek karşımıza oturdular. Ak sakallı ihtiyarlar minderler üzerine bağdaş kurdular, gençlerde diz çökerek oturuyorlar.. Her yeni gelen bir şey soruyor, aldıkları cevaplardan sonra ihtiyarlar bir birlerinin yüzüne bakarak hem gülüyorlar ve hem de başlarını sallayor lardı. Epeyce hoş beş ettikten sonra oda konuşmasının konusu eni konu değişti.

Ekseri ihtiyarlar gözlerini uğuşturuyorlar, yine sözlerine devam ediyorlardı O sırada düz ovayı örten ay ışığı pencereden odaya süzüldü Konuşmalar eküp biçmeğe geçti. Sorduğumuz çiftliği anlattılar. Köy odasının pençeresinden bir ihtiyar elini omuzumuza koyarak o bir elinin şehadet parmağile gece vaktı karşıki yamaçta uyuyan ağaçlık bir yeri gösterdi.

Sorgumuza cevap alarak işte burası diye ekledi vakıt ilerlemişti. Köylerde yavaş yavaş evlerine dağıldılar.

*
* *

Ertesi günü öğleden sonra akşam pencereden gördüğümüz çiftliğe gitmek için hazırlandık. Köyün öğretmeni muhtarı, ve bir çok köylüler bizi oğurlamak için köy dışına kadar çıktılar, tarlalar arasından dar bir yolu göstrek:

İşte bu yol sizi çiftliğe götürür dediler. ayrıldık.. Epeyi yörüdük görmek istediğimiz çiftliğin çitlerine yakmlaştık oracıkta tarlasını sürgüleyen bir çiftciye çiftliğin kapusunu sorduk. Hemen boyundurukta koşulu öküzlerini bırakarak bizi çiftlikte çalışan bir kadına götürdü. Hızlı, hızlı işi başına dönerken başını çevirerek tedik bulunun, kendinizi köpeklere dalatırsınız dedi ve gitti.

Amele kadın bizi sıra sıra ağaçlar arasındaki yoldan çiftlik içine götürüyordu. Birden bire tatlı şırıltılarla akan çeşme başın geliverdik. Çeşme yalağındaki sulara hafif değen salkım söğüdün rüzgârla sallanışı doyulmaz bir şeydi. Arkadaşımla ikimizinde bu güzellik karşısında gözlerimiz fazlaca açıldı. Fakat her gördüğümüzü tamamen anlayamayorduk. Karşımızdan mert Türk köylüsü kılığile çiftlik sahibi bay A. Sadettin hayvanları suya götüren erkek hizmetcinin arkasından görünüdü yanımıza geldi. Güler yüzle hos geldiniz dedi ve beraber bir kanepeye oturduk. Gençliğe bildiklerini öğretmeği kendisine büyük bir zevk edindiği ilk sözlerinden anlaşılıyordu. Oğlum diyerek söze başladı.

Eskinin bu güne eklenti günlerinin acı felâketlerinin ağzından birçok heyecanlı bölümlerini canlandırdı. Tarih sayfalarının verdiği heyecanı bu canlı tarih olan çiftlik sahibi sevinç ve kederle birlikte çok güzel anlattı Nihayet çiftliği gezmeğe başladık. Etrafı asmalarla kapalı ve nihoyeti görülmeyen romanlarda rastlanan hayâl yolunu ben burada hakikat olarak gördüm Bağ kısmının içlerine

ilerleyen bu yolun her tarafı yeşilliklerle sarılmış, bazı yerlerinde güneş bile görülmeyordu. Altından geçerken beyaz, siyah üzüm salkımları kenarlara dizilmişler; ara sıra bir şaka yapar gibi başımıza hafifce temas ederek kenara çekiliyorlardı. Gördüklerimiz karşısında sevincimiz daha zi yade arttı. Sonra sebze yetiştirilen kısma geldik. Memleketimizin muhtelif yerlerinden en eyi sebze çeşitlerini getirten çiftlik sahibi anlatmağa başladı. her yerini ayrı ayrı gördük, şimdi de pamuk çıkaran çıkrıkların hazin sesinin geldiği tarafa gidiyoruz. .

Bu kısımdaki harman, makinelerini ve hayvanların beslendiğ yerleride gezdik. Her yerindeki hayranlığı burada da duyduk. Biraz sonra güneşin batmasından, ortalığın kararmasından akşamın yaklaştığını anlayarak derin bir hazla çiftlikten ayrıldık. Balıkesir ovasına serilen köyler arasında Üç pınar ve Ayşebacı sırtlarına yaslanan bu çiftlik bütün köylülere daha yakından örnek oluyor. Toprak ekiminin en fazla verim çarelerini burada her gün görerek öğreniyorlar, yakın köylülere büyük hizmeti dokunan, çiftlik sahibine köylüler, gördüklerim ve duyduklarım için kendime saygıyı bir burç bilirim.

Çünkü Türk ulusunun ismi böyle büyük teşebbüsler sayesinde yükselmiş, hiç bir zaman yılmayan Türk köylüsünün azmile acuna ün salmıştır. Bu suretle ebediyet tarihinin ilk sahifelerine bütün ulusların elile yazılmıştır. Her yönden sarsılmayan sebatile ilerleyen Türk ulusu ve Türk ismi yazılacak ve dillerde de her vakit söylenecektir.

Halkevinin bir aylık çalışması

Umumî bakış

Tarihi incelemeler:

1 — İl çevresi içinde bulunan bütün tarihi izerler, yerlerine gidilmek suretile bu işlerden anlıyanlara bir bir tetkik ettiril - mektedik.

Balıkesrin ilk kurulduğu yerin neresi olduğu araştırılmaktadır. Şehir kenarında bulunan tarihî izerlerin hangi devirlere ait oldukları incelenmektedir

2 — Kitapsaray ve yayın şubesinin teşebbüsü ile yaplan seyyar kütüphane ilk olarak merkeze bağlı Karaman köyüne gönderilmiştir. Kütüphanenin kitapları Ziraat, Baytar, Ekincilik, hayvan hastalıkları vesaire gibi bütün zirai mevzulara aittir.

Köylü bu kitaplardan Çok istifade etmektedir.

İleride bu seyyar kütüphaneyi bir kaç kola ayırarak daha başka köylere gönderilecektir.

3 — Havalar ısındığından evimiz bahçesinde her akşam plâk neşriyatı yapılmaktadır. Haftanın muayyen günlerinde de evin balkonunda Bando tarafından güzel güzel parçalar çalınmaktadır

4 — Halka, faidalı konunlarda olmak üzere evimiz sinemasında muhtelif filimler gösterilmektedir.

5 — Geçen ay çocuk haftası münasebetile, evimiz salonunda çok büyük bir haretet göze çarpıyordu. Bunlar meyanında şehrimizdeki bütün ilk okullar tarafından çocuk esirgeme kurumu menfaatına muhtelif temsiller verilmiştir.

6 — Bunlardan başka halk evimiz gösterid kolu tarafından 21 Nisan gecesi bir temsil verilmiş ve bu program halkın fevkal' ade rağbetine binaen ertesi gece tekrar edilmiştir.

7 — 25 Nisan gecesi çocuk esirgeme kurumu tarafında evimiz salonunda parlak bir surette bir çocuk balosu tertip edilmiştir. Çocuklar o gece eglendirilmişlerdir.

8 — 26 Nisan gecesi yine Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından tertip edilen Gürbüz çocuk müsabakası yapılmıştır. Bu müsabaka da çok kalabalık bir seyirci hazır bulunuyordu. Birinci - ikinci ve üçüncü gelen yavrulara muhtelif hediyeler verilmiştir.

9 — Aynı gün gündüz Alî Şuûri İlk okulu öğrencileri tarafından halka bir müsamere verilmiştir. Çok kalabalıktı. Bu okuldan başka 27 - 28 nisan geceleri Gazi ve Mithatpaşa ilk okulları öğrencileri tarafından Çocuk Esirgeme Kurumu menfaatına temsiller verilmiştirr.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Halkevi Köycüler Şubesi Neşriyatından :

1 — Köy kitabı — Yazan : İlbay Salim Gündoğan

Halkevi Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi neşriyatından:

1 — Öz Türkçe adlar — Derleyenler : Abdi Ağabey oğlu, Şevki Işıkman
2 — Çepniler (Balıkesirde) — Yazan : Çağış kamunu kamunbayı H. Akay
3 — Balıkesir inanmaları — derleleyen : Öğretmen Osma Balkır

Kaynak Neşriyatından :

1 — Kaynağın 1-12 Sayısı Birinci cilt
2 — » 13.24 » İkinci »
3 — Balıkesirde Bağcılık — Yazan : Kepsütlü oğlu Halil İbrahim

Balıkesir İl Basım yerinde basılmıştır

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti
Başkanlığına,
ANKARA

YURDDAŞ!

Soy adı alma müddeti bitmektedir. Dünyanın bütün medenî haklarını kullanan Türkler, bu işi de başarı ile yapmıştır. Soy adını almıyan vatandaşlar soy adlarını almada acele etsinler.

Sayısı 15 kuruştur